

1019. Philos.

43.

3

De
PHILOSOPHIA
SECTARIA ET ELECTIVA
DISSERTATIO ACADEMICA

Quam

Assistente Divini Numinis gratiâ,

PRÆSIDE

M. JOH. CHRISTOPHORO STURMIO,
Mathem. & Physices P. P.

Ad d. Junij, Anno M DC LXXIX.

*Eruditorum publico & placido examini
submitter,*

Pro viribus ad objecta responsurus,

JOH. CHRISTOPHORUS SAUTER,
Norimbergensis.

ALDTORFFI,

Literis HENRICI MEYERI, Universi Typographi.

1679

M. JOH. CHR. T. OP. H. O. R. O. S. T. R. I. M. O.

Mathem. & Physic. P. F.

W. A. A. M. M. D. C. L. X. V.

Gravitationis et motus

liber primus

Pro viribus et obsequio

JOH. CHR. T. OP. H. O. R. O. S. T. R. I. M. O.

1795

Printed by J. G. Neumann, Neudamm, P. P. P.

DE
PHILOSOPHIA SECTARIA
ET
ELECTIVA.

CAPUT PRIMUM.

*Quid utrumq; nomen præcisè sibi velit ,
præfationis loco, exponens.*

I.

Um ex Platonis apud *Ammon. in*
Porph. definitione, Philosophia sit rerum divina-
rum atq; humanarum, causarumq; quibus conti-
nentur, cognitio, atq; adeò τὸ φιλοσοφεῖν nihil
aliud, quam διακαθάρσει πρὸς τὴν τῶν ὄντων θεαν
hominis mentem παρδάξιν γνώσκειν τὴν ἐν αὐ-
τοῖς ἀλήθειαν, uti loquitur de Philosophia Lib. de Mundo sub
init. h. e. non tantùm Dei Operumq; divinorum, substantia-
rum puta intellectualium pariter & corporearum, naturam
proprietas & effectûs rimari, horum causas ex rectæ ratio-
nis principiis æstimare (id quod esset res divinas cognoscere)
sed insuper etiam, in se ipsam altius descendentem ac per hu-
mani generis condiciones ac societates variantissimas eva-
gantem curiosius, affectûs & inclinationes suas aliorumq; ,
populorum etiam integrorum, intimius perscrutari, eorum
vim ac impetum pernoscere, hujus infringendi, istorumq; in
ordinem redigendorum, vias ac media reperire, quid justum
vel injustum, licitum aut illicitum in actionibus humanis qui-
buscunq; , quid utile quid perniciosum cuiq; societati vel
regimini, pace belloq; , aut quocunq; alio casu, loco, tempo-
re sit, cognoscere; verbo, non superficialiam & generalem
tantùm actiones suas aliorumq; moderandi cupiditatesq;

A

com-

compescendi methodum, sed paratam in casus singulos & exercitio multo partam, acquirendæ terrenæ felicitatis, aut veriùs evitandæ quantum fieri potest, humanæ miseriæ, Prudentiam (optimam ac utilissimam humanarum rerum cognitionem) consecrari : opus sanè excellentissimum, & quo non aliud homine dignius, *θεῖον καὶ δαιμόνιον ὄντως χρέμα*, complures omni ævo sunt aggressi Viri Celebres & ingeniosi; non eâdem viâ tamen nec eodem consilio, sed diversâ, ut erant ingenio diversi, ratione.

II. Ut enim eos nunc taceam, qui, *αὐτὶ διδάκτοι* quasi & aliorum operâ non indigi, suo solius ingenio Naturæ arcana recludere omnia, veritatis absconditæ claustra perrumpere, quæ ignorant cæteri adinvenire, non tam valuerunt aut reverà tentarunt, quàm ausi talia & valere videri arroganter voluerunt, in magno cæterorum numero paucissimos; silentio quoque involvam istis è diametro adversos, sive veteres sive recentiores, scepticos ac dubitatores, qui vel à se vel ab aliis veri certiq; quippiam aut inventum esse unquam aut inveniri posse desperanter negarunt, aut hodienum negant; reliquorum certè ingentem numerum ad duo saltem capita generalia revocare non incongruè licebit; eorum putâ, qui duci quàm ire malebant, & præeuntem magistrum affectu fœmineo ita sequebantur, ut omne suum studium in dogmatibus ac hypothesibus ipsi familiaribus rectè percipiendis ac interpretandis, adversus contrasentientes mordicus defendendis, horumque contrariis opinionibus acriter impugnandis ac refutandis, collocarent; & illorum, qui ab unius ore pendere, aut in verba unius Magistri jurare nolentes, ex ore scriptisve Doctorem quorumcunque, quicquid veri boniq;, non docentis Authoritate, sed argumentorum pondere ac demonstrationum *ἀνάγκη* convicti, cognovissent, in horrea sua colligebant, adeoque, de suo subinde, quantum poterant addentes, oculis suis potius, quàm alienis, videre sustinebant.

III. Prius

III. Prius illud Philosophorum genus αἰρετικὸν jam olim, h.e. sectarium, & specialiores plurium unum Ducem sequentium familia, αἰρέσις, *Secta* & ἀγωγή, *Ductus*, *Abductiones*, *Institutiones* dicebantur; uti videre est apud *Diog. Laërt. in Proœmio*, qui postquam duas Græcæ Philosophiæ ἀρχάς, sive primævas Philosophorum sectas constituisset, τὴν Ἴωνικὴν, à Thalete & Anaximandro Jonibus, καὶ τὴν Ἰταλικὴν, à Pythagora, Samio quidem illo, sed in Italia maximam partem commorato, sic dictas, ac deinceps varios Philosophorum *Dogmaticorum* & *Ephecticorum*, *Physicorum*, *Ethicorum*, *Dialecticorum*, à loco nativitatis aut Scholæ, ab aliorum scommatibus aut aliis accidentibus, à Magistris & Ducibus &c. variè denominatorum, ordines enumerasset; in uno Ethicorum genere αἰρέσεις δέκα recenset, cùm *Themistius* (ut habet *Hornius* in *Hist. Philos. Lib. III. cap. X.*) sectarum fere trecentarum examen ad memoriam usque suam extitisse testetur, quas inter tamen caput extollebant *Epicuræa*, *Stoica*, *Academica* & *Aristotelica*, Epicuro scil. Zenone, Platone, & Aristotele choragis. Quænam autem nominatim ex *Jonica*, *Italica*, & (quam *Vossius* his jungit, tanquam antiquissimarum tertiam, *Hornius* autem sub Jonica comprehendit) *Eleatica*, à Xenophane Colophonio constituta, à Zenone Eleate verò nomen nata, tanquam è fœcundis matribus prognatæ porro sint *Sectæ* filiæ; quo pacto una Peripatetica Philosophia progressu temporis in *Græcam*, *Arabicam* & *Scholasticam*, & hæc ultima porro in diversissimas *Albertistarum*, *Thomistarum*, *Scotistarum*, *Occamistarum*, *Nominalium*, *Realium* &c. scholas, pro sui quamq; Magistri Autoritate & opinionibus acerrimè pugnantes, divisa sit; ac similia multa, prolixè docent laudatissimi modo Duumviri *Gerardus Joh. Vossius de Philosophorum Sectis* & *Georgius Hornius in Hist. Philosoph.* Nos, quibus non historiam scribere *Sectariæ Philosophiæ*, sed merita & utilitatem justâ rationis lance trutinare, hac vice constitutum est, id unum

tribus verbis attingimus, quod ignotum esse nemini potest: post *Lullistas* decimo quarto seculo *Raymundo Lullio* in Majorca altera Balearium nato auctore, & *Ramistas* patrum nostrorum ævo, *Petro Ramo* parente & majoribus *Laurentio Valla*, *Ludovico Vive*, *Rudolpho Agricola*, oriundos, hac nostra ætate novam Anti-peripateticorum Sectam *Renato Cartesio* nomen ac dogmata sua in acceptis ferentem, etiamnum per Belgium imprimis Angliam & Galliam longè lateq̃ve disseminatam esse, sub initium exortûs sui Aristotelicæ Philosophiæ tantum non interitum & extrema fata minitatum.

IV. Posterioris generis Philosophi ἐκλεκτικοὶ quondam, *Electores*, dicebantur, quòd peculiaria Magistri unius dogmata non sequerentur, sed è Sectis singulis verissima optimaque seligerent; ἐκλεξάμενοι, ut est apud Suidam, τὰ ἀρεσκοντα ἐξ ἐκάστης τῶν αἰρέσεων: quod iisdem ferè verbis testatur etiam *Diog. Laërt.* sub proœmii finem, introductorem hujus novi modi Philosophandi, aut, ut ipse loquitur, novæ sectæ *Electivæ*, *Potamonem Alexandrinum* indicans, quem ante & post Augustum floruisse ex *Suida* constat. Dicebantur etiam in eadem Præf. teste Laërtio; ἀναλογητικοὶ, tanquam ii qui res ipsas & rationum pondus expenderent, & Φιλαλήθεις, h. e. veritatis magis quàm docentium amantes; ἀπὸ οἰήσεως tamen, uti loquitur Laërtius, h. e. ex æstimatione sui, & propria potius de se ipsis concepta, quàm cæterorum, opinione, qui, quod est Sectariorum proprium, omnia alia de ipsis & sentiebant procul dubio & loquebantur: *Miscellionum* quippe contumelioso nomine compellantes eos inter cætera, quasi qui nullo judicio, vel parvo pravoq̃, miscerent varia placita, ut imperitus coquus jura solet; uti non absque causa existimat Acutissimus *Vossius de Philos. Sect. cap. XXI.* ipsemet interim ἐκλεκτικὸς istos rectiùs quàm *Miscelliones* (odioso præsertim isto vocis significatu) dici, cordatè judicans.

V. Quic.

V. Quicquid autem vel olim de istis Electoribus senserint Sectæ cæteræ, vel hodiernum alii de iisdem judicaverint; in præsens nobis, ad eripiendam omnem cavillationis occasiunculam, semel monuisse suffecerit: Ecclesiæ Philosopherum nomine per totam hanc tractationem non alios nos intelligere, quàm eos qui non rejiciunt promiscuè quæcunq; ab aliis sectis earumque capitibus inventa sunt aut tradita, nec unius Ducis autoritate ita commoventur, ut ejus effata & dicta promiscuè probent & propugnent omnia; sed humani ingenii imbecillitatem agnoscunt, quæ ab uno aut paucis quibusdam hominibus omnes Naturæ & Rationis abyssos exhauriri nunquam patiatur, ab aliis quoque verum ex parte pervideri posse, junctisq; viribus & communicato consilio scientias augendas & stabiliendas esse, sibi persvadent, adeoq; quæ quemcunq; Doctorum, cuicunq; etiam Sectæ aliàs addictum, præ cæteris in hoc aut isto genere verius, aut vero saltem similius statuisse aut circumspectius observasse aut rectius arguisse, pervident, ea seligunt & probant, rejectis aut neglectis modestè cæteris; de suo porro, quantum vel experiundo, vel argumentando, vel hæriolando possunt, subinde addunt: in his omnibus non temerè agentes quidquam, sed vocata ubique in consilium recta ratione, liberoq; ac defæcato mentis judicio, quippe quod nec amoris erga Magistros eorumq; dogmata singularia, qualia nulla habent, cæcus impetus, nec odium erga diversum sentientes, quod locum, ubi ille exulat, haut invenit, abripere aut à veri tramite divertere possit.

VI. Quamobrem hisce finibus nostris exesse jubemus non eos tantum, qui nullo, aut parvo, aut immaturo adhuc judicio, varia diversorum Autorum placita, nullibi coherentia, aliquando adversis frontibus pugnantia (cùm verum vero indissolubili demonstrationum & principiorum vinculo connecti necessum sit) imperitè congerentes, Centones

nobis pro Systematis Philosophicis ruditer confuerent, *Miscellionum* aut *Quodlibetariorum* in honoratiore nomine suo merito notandi; sed illos quoque, qui, laudabili aliàs proposito, variorum Philosophorum dogmata & effata notabiliora verbotenus excerpunt, & tanquam flosculos ex amplissimis operum prolixorum campis collectos, in suum aliorumque usum, asservant, ἐκλογὰς, ut ipsi vocant, h. e. indices veriùs & catalogos insigniorum sententiarum quàm Philosophiæ Systemata moliri, ideoq; *Eclogarii* rectiùs quàm *Eclectici*, & *Collectores* justiùs quàm *Electores* dicendi: quo laudabili nomine inter priscos scriptores cum primis eminet *Stobæus* in *Eclogis*, cui non incongruè iunxeris *Suidam*, *Plutarchum* de *placitis Philosophorum* aliosque.

VII. Ne autem ulla inanis altercationis aut λογομαχίας occasio superesse possit, illud insuper monendum est, quemadmodum αἰρέσεως vox, si ejus ἔτυμον & significationem propriam spectemus, *electionem* dicit, ut inter Eclecticis recensere sectas omnes jure posset, quem in oculis argutandi lubido aliqua incesceret, etsi receptus vocis usus isthæc, ut opposita, reverà distinguat, quæ sub eadem comprehendi commodè videri queant; Ita è contrario quoq; , si *Secta*, *Sectator*, & *Sectarius* à sectando deriventur, & *Sectarius* Philosophus is dicatur universim, cujus vel placita vel consilium, vel modum Philosophandi complures alii quomodocunq; sequuntur, *Sectatores* ejus adeò dicendi & sectam constituentes; hautquaquam inficiamur Eclecticorum etiam turbam posse Sectam cum Laërtio, & *Potamonem*, si primus tamen is novum philosophandi consilium istud arripuit, *Sectarium* dici. Verùm si non tam ratione modi philosophandi, quem unum ferè eundemq; tenuerunt omnes, quàm ratione dogmatum & placitorum cuius peculiarium, & olim divisa sint sectæ & hodiernum dividantur; Eclecticis quos num. V. descripsimus, peculiarem sectam non constituere palpabile est: Potestq; simile

simile prorsus de his fieri iudicium ei, quod de Pyrrhoniis ap.
Diog. Laërt. in Præf. latum est. Cum enim enarratis ex Hip-
poboto novem sectarum generibus, omissam ab eo Cyni-
cam, Heliacam, & Dialecticam annotasset, neq; Pyrrhoni-
cam ait à multis accenseri cæteris propter obscuritatem &
incertitudinem. Ἐνιοὶ δὲ, pergit, καὶ τὴν αἵρεσιν εἶναι Φασιν αὐ-
τῶν, καὶ πῶς ἔ· δοκεῖ αὐτῶν γὰρ αἵρεσις εἶναι· αἵρεσιν δὲ λέγουσιν (Φασὶ)
τῶν λόγων ὧν καὶ τὸ Φαινόμενον ἀκολουθεῖσθαι, ἢ δοκεῖσθαι ἀκολου-
θεῖν· καὶ δ' ὁ εὐλόγως ἂν αἵρεσιν τῶν σκεπτικῶν καλοῖμεν· εἰ δὲ αἵ-
ρεσιν νοεῖμεν περὶ σκλίσιν ἐν δόγμασιν ἀκολουθεῖν ἔχουσιν, ἔκείτ' ἂν
περὶ αὐτοῦ αἵρεσις· ἔ· γὰρ ἔχει δόγματα. h.e. *Aliqui secundum
quid eam Sectam esse dicunt, quodammodo verò non esse. Videtur
enim secta esse: Sectam autem dicimus, inquiunt, eam quæ rati-
ne quadam juxta id quod apparet, sequitur, (Ducem aliquem
ejusq; consilium aliquod) aut sequi videtur; quo sensu etiam
Scepticam non incongruè Sectam diceremus. Quod si verò Sectam
intelligamus appellationem in dogmatibus sequelam habentibus
(in certorum dogmatum consecratione fundatam) non am-
plius appellabitur secta: neq; enim dogmata habet.*

VIII. *Clarissimus Vossius* certè eo ipso Tractatu quo de
Philosophorum sectis ex instituto agit, Eclecticam inter cæ-
teras quidem connumerat, sed ex aliorum magis quàm sua
opinionem: bis enim expressis verbis negat, eam verè sectam
dici posse. Nam cum ad Cap. IX. § 1. ex Hippoboto novem
ista sectarum genera, quorum paulò ante ex Laërtio quoque
mentionem fecimus, & tres alias è Suida nominatim enar-
rasset, mox alias duas ab hoc, ait, *adjungi: sed quæ vix sectæ
dici possint. Earum una est Pyrrhonia (sic pergit Vossius) quam
agnoscit vix sectam videri, ut quæ nihil statuat. Altera est ἐκ-
λεκτική, quæ non addicat se ulli sectæ, sed undiq; excerptat, quod
placet.* Et XXI. Caput his exorditur verbis: *Superest Secta ἐκ-
λεκτική, si nova est secta dicenda, quæ non condit nova dogmata,
sed ex aliis sua excerptit.*

IX. *Sectariam* itaq; *Philosophiam* hoc nostro tractatu eam appellamus, quæ dogmata sua, imò haut rarò docendorum etiam ordinem, ex unius Magistri aut Doctoris vel ore vel scriptis ita hausit pleraq; omnia, ut alia veriùs rectiusq; dicta nuspiam repertum iri videatur ipsius asseclis, tantiq; sit Ducis autoritas, ut vel cœco prorsus obsequio antiquum Pythagoricorum *αὐτὸς ἔφα*, tanquam demonstrationem palmariam, suis occinant perpetuò, imò ne latum quidem unguem à Præceptore se discessuros tantùm non jurejurando confirment, vel si (quod faciunt cordatiores) in uno alterove asserto, quod aut fidei Christianæ manifestè contrariatur, aut sanæ rationi nimis evidenter repugnat, aut experimento palpabili confutatur, Magistrum deseruerint, cœtera tamen omnia non approbent tantùm & extollant laudibus super alia ejusdem generis omnia, sed etiam contra diversum sentientes (sive illi similiter ex affectu nimio erga receptam apud suos doctrinam, in isthac eorumq; authorem impetuosius invehantur, sive citra partium studium aliqua minùs rectè tradita modestè notent) omnibus modis ita propugnent, ut satis ubiq; eluceat, eos non magis (aliquos etiam multò minus) de veritate eorum quæ dicta sunt, quàm de autoritate ejus à quo dicta sunt, & de sectæ suæ gloria, esse sollicitos.

X. Et hoc nostro quidem ævo, quod præsens institutum imprimis respicit, *αἰρέσεων* sive sectarum Philosophicarum triga celebratissima per Europæum orbem diffusa innotuit: Prima est *Aristotelica* à tot retrò seculis clarissima, sed in partes ut supra dictum divisa, quarum altera vetustior Græcorum Interpretum ductum in Magistri hypothesebus exponendis sequitur, altera è Scholasticorum Commentariis ejusdem declarare mentem allaborat; adversa fronte pugnantes quàm frequentissimè: *Secunda* recentior ac pronuper nata, *Cartesiana* est, abusu hypotheseum in Theologia apud Batavos imprimis famosissima: *Tertiam* hac paulo vetustio-

tustiore, *Gassendiam* à restauratore, *Neo-Democraticam* aut *Vacuistarum* sectam à recoctis Epicuri & Democriti hypothesibus, haut incommode quis dixerit; ab Epicuræa veteri tamen in eo discrepantem, quod impia negata providentiæ divinæ, immortalitatis animarum, ac similia dogmata Epicuro propria, suis ceu Christianos decet, exulare finibus æternum iusserit. His *quarta* paulatim succedit *Neo-Platonica*, numero tamen assecularum vix comparanda cæteris, & paucis quibusdam scriptis publicis (qualia sunt e.g. *Philosophia vulgaris refutata* Parisiis 1670. edita, & *Henrici Mori tractatus de anima* Roterodami 1677. excusus) sui propagationem molita.

XL His autem ita per Orbem literarium longè lateqve diffusis ac de familiæ gloriâ, pro dogmatum caracteristicorum specie & prorogatione finium, tanquam pro aris & focis acerrimè decertantibus, cum nihilominus & gregatim alicubi, & sparsim per omnia Europæ regna & provincias, reperiantur Viri doctissimi magno numero, qui nulli memoratarum sectarum addicti, veterum Eclecticorum more, quod in unaquaque libero defœcatoq; iudicioprehendunt verum, omni procul partium studio colligunt, suisq; inventis & cogitatis pro sua quisque virili adaugent quotidie & exornant; hoc nobis impræsentiarum demonstrare propositum est: *Eclecticum hunc Philosophandi modum non utiliore tantum esse & augmento scientiarum accommodatiorem isto altero sectis familiari, sed & Viris cordatis & nunc & olim quamplurimis, ipsis adeò Sectarum Antesignanis, probatum, homine Philosopho dignum, ac rationi consentaneum magis esse.*

Philosophia Electiva necessitate, utilitate

& præstantia.

I.

IStam verò metam ut attingere nobis feliciter liceat, attendendum *primò* est ac volvendum animo curiosius, quàm multa sint & quàm varia infinities ea, quorum cognitionem & effectiorem absolutam suis numeris Philosophia completeretur; quandoquidem, qui ad pauca saltem ista, quæ summam & perfunctoriè cap. I. num. I. diximus, animum adverterit, nullum se rerum sciendarum ac faciendarum numerum posse statuere promptissimè conjiciet. Quod si jam paulò specialius unius Philosophiæ naturalis amplitudinem emetiri mente quis occœperit, ac stellarum innumerabilem multitudinem, fixarum nova subinde telescopiorum ope detecta agmina, variam in singulis ferè lucem, diversos colores, aliam aliamque scintillationem, plurium alternas apparitiones ac extinctiones, incrementa & decrementa; Si Planetarum antiquorum ac novorum, & si quos porrò fortè detexerit sera posteritas, luminis in plerisque mutuatitii phasés & crescentis decrescentisq; varietates, si obscurationum & eclipsium differentias ac admiranda phænomena, si motus diversissimos, communem omnibus, proprium cuivis, nunc directum nunc retrogradum, nunc nullum, in longitudinem, in latitudinem, in altitudinem, sine lege quasi & regula, variantes, & ad certas tamen leges revocandos, horumque omnium causas rationes ac modos; si luminis ipsius naturam, si solis ustoriam virtutem, exortas in ejus facie frequentèr & subito rursùm evanidas maculas, erumpentes hinc inde faculas, si maculosos Lunæ aliorumq; Planetarum vultus, si Cometarum & novarum stellarum

por-

portenta, loco, tempore, motu, formâ, duratione diversissima, & in his singulis ac multo pluribus totidem ferè apparentiarum circumstantias &c. connumerare: Me Christe! quantâ sciendarum rerum copiâ obruetur ejus animus, & quanta necessitas imponetur ipsi fatendi, uti Mundi molem ac magnitudinem capere humana mens non potest, ita rerum contemplandarum in Mundo incomprehensibili multitudinem esse incomprehensibilem.

II. Age verò in terram hanc descendamus, vastissimæ molis istius centrum ac universi medium punctulum, non equidem hoc loco cum Sapientissimo Seneca eminus risuri ejus divisiones in imperia regna & provincias, sed admiraturi potius cominus rerum ineffabilem multitudinem, quam hujus puncti anatome nobis detegit, & cujus singulæ quasi atomi novum nobis mundum contemplandum objiciunt. Ut enim jam non dicam de globi terraquei totius dimetienda magnitudine, de situ ejus intra æris ætherisq; fluidissimam tenuissimamque substantiam nullis licet columnis suffulti, nullo ligamine & vinculo sustentati, de situs hujus immutabilitate, quam binorum terrestrium ad cœlestes polos invariata conversio, & (ut clariùs loquar) invariata cœlestis poli ubique locorum elevatio, testantur &c. quorum genuinas & indubias causas eruere non unius seculi est, nedum unius alteriusve hominis: in admirationem profectò rapere attendentem potest cujusque lapilli aut guttulæ à toto suo revulforum ad idem spontaneus relapsus, quem *Gravitatem* vulgò, aut *gravium descensum* appellamus, in stuporem verò etiam agere scientiæ ~~diverſitatis~~ cupidum, ejusdem descensus augescens in momenta & in singulari proportionē velocitas; maxime cùm alias quasdam ejusdem Elementaris globi partes sua quasi sponte ab ipso recedere observat, quæ *Leviū* nomine jam dudum insignitæ sunt, & vicissim tamen ignis, corporis omnium levissimi, vim ingentem subter

subter ipsum terræ gravissimum elementum depressam, indeque haut rarò disruptis carceribus, non per Vesuvios, Ætnas, Heclastantum in Europa nostra, sed per ignivomos ejusmodi crateres in Africa non paucos, in America complures, in Asiatica India, China, Japonia, quamplurimos, enixam audit vel attonitus ipse videt. In ipsis hisce subterraneorum ignium eruptionibus &, qui comitari eas plerumque solent, terræ tremoribus motibusq;, quot & quanta naturæ miracula stupendaque Phœnomena occurrunt, quæ nunc enarrare nimis longum foret? Ipsa porro ignis essentia, proprietates, effectus, accidentia, generatio, conservatio, interitus & extinctio, quàm varia ac tantùm non incomprehensibilia objiciunt inquirenda Naturæ scrutatoribus? Quod si jam abscondita sub eadem terræ crusta mineralium metallorum gemmarum, preciosiorumq; & viliorum lapidum ac cœterorum fossilium genera omnia recensere; si, quæ supra istam inambulant aut repunt, quæque in aquis natant ac per aërem vagantur, animalium historiam contexere; si, quæ circa singulorum generum innumeras ferè species, generationem, interitum, nutritionem, sensus, motus &c. accuratiùs indaganda, circa eorundem proprietatum & accidentium porro inenarrabilium absconditas etiamnum causas inquirenda, supersint, vel obiter indicare vellemus; omnis ille præfenti instituto destinatarum pagellarum numerus haut quaquam sufficeret. In unico hominis corpusculo adeò multa detexit à paucis annis Anatomicorum Physicorumq; recentiorum industria, ut non immeritò, quam anno abhinc quinto *Clarissimus Bartholinus* denuò edidit, *Anatomiam quartum. Renovatam* indigitaverit, paulò post iterum renovandam dubio procul, & loco non uno corrigendam. Equis inde non æstimet ex facili inæstimabilem inveniendorum subinde, ac detegendorum multitudinem per universam istam ad quam modo digitum intendimus

mus Geotomiam ? Unica Magnetis contemplatio , quot & quanta habet , quæ miramur magis quàm intelligimus , quorumq; causas investigarunt multi , invenére pauci , aut fortè nulli ? ut alios effectus admirandos benè multos silentio involvam , quorum genuinam rationem in occulto etiamnum latere , de cantatissima ista , *occultarum qualitatum , Sympathias , Antipathias , Antiperistaseos* , ac similia nomina rerum interim loco , ne vacuum detur , obtrudi solita , loquuntur . De Oceani mariumq; falsedine , currentibus , vorticibus , fluxu & refluxu , de fontium fluminumq; origine , de Nili aliorumque statis exundationibus , statisq; non una regione , heic locorum autem incertis vagisq; magis , tempestatibus , de Ventis , fulminibus , Tonitru cæterisq; Meteoris aëreis , aqueis , igneisque , quàm pauca sunt quæ scimus , quàm incerta quæ hariolamur , quàm sine numero quæ penitus cognôset totus mundus anxie desiderat ! Baroscopiorum , Thermometrorum , Hygroscoptorum , vacuorum ab aëre artis ope corporum &c. nova nobis indies Phænomena , novamq; confirmandarum aut mutandarum aut fingendarum de novo hypothesium , occasionem nobis objiciunt , inexhaustos ideò naturæ thesauros cum superioribus , ineffabilem rerum sciendarum & investigandarum multitudinem , testimoniorum haut minori numero ex omnibus terrarum angulis abundè confirmantia . De iis quæ ad *Politicam Prudentiam , Moralem* item *aliasq; scientias* spectant , nullis ferè limitibus coërcenda , nullo comprehensibilia numero , aliorum malumus audire judicia quàm in alienam messëm videri nostram immisisse falcem .

III. Quemadmodum autem quæ fidem ac mores veræ fidei testes , attinent , & ad hominis alioquin æternum perituri salutem spectant , Clementissimum Numen per Viros Θεοπνεύστες & infallibilitatis dono largiter instructos Prophetas , Evangelistas , & Apostolos , nobis revelavit , ut heic ubi ve-

rum omnes dixerunt scripseruntq; indubiè , nullum reperi-
 rat locum ἐκλεξις (quid enim eligas ubi æquè bona sunt o-
 nia ?) Si placuisset Eidem Numini benignissimo Naturæ quo-
 que arcana cæterarumq; scientiarum abstrusiora revelare
 selectioribus quibusdam ingeniis , porrò scriptis infallibili-
 bus , de quorum authoritate satis constaret , aliis communi-
 canda ; facessere jure meritoq; juberemus omnem Philo-
 sophiam Electivam , & sectaremur intrepidè , quæ in istis li-
 bris præscripta nobis essent de rerum sciendarum causis &
 rationibus omnia . Nunc autem , quando talis revelatio fa-
 cta nunquam , sed ratio data cœlitus hominibus , & implan-
 tatum quoddam sciendi desiderium , ut opera manuum Dei
 scrutarentur ipsi & rerum nascentiarum abditas plerunque
 causas pro virili rimarentur ; quando , quod ante indicavimus ,
 tanta est utrobique multitudo & difficultas , cui superandæ
 ne secula quidem multa , nedum unius hominis ævum aut
 ingenium , unquam suffecerit ; quando adeò quem exhauri-
 re cognoscendorum Oceanum singuli non possumus , uni-
 versi picissando quasi guttatimq; lambendo tentemus neces-
 sum est , alius hanc , alius istam scientiarum particulam , pro
 suis quisque viribus excolendam sumentes ; quando deniq;
 si maximè junctæ omnium selectiorum ingeniorum vires o-
 peri immenso impares haut forent , affectuum tamen & stu-
 diorum diversitate intransversum rapi pleraq; , & in veritate
 investiganda multum impediri , notorium est : quid , amabo ,
 isthac rerum facie , facias ? quod aliud consilium prudentius
 arripias ? quàm cum sapere solus ubiq; non magis tu , quàm
 cœterorum quisque possis , aliorum quoque inventa & co-
 gitata in medium undecunq; collata , ut admittas , non pro-
 miscuè tamen & sine delectu , sed ita , ut quæ quemque
 in quovis rerum genere aliis imò te ipso quoque diligentius
 observasse , rectius judicasse , probabilius supposuisse , verius
 ratiocinatum esse , honestius sensisse , tuâ ipsius ratione judice
 depre-

deprehenderis , gratus exosculeris , & excolas ulterius , reliqua verò suo relinquas loco & pretio , aut , si quid veræ fidei vel bonis moribus , vel publicæ tranquillitati adversari , noxamve afferre ullam satis certus sis , id cordatè rejicias & condemnes?

IV. Itane verò manifestum est , ac ipso meridiano sole clarius , non aliam rectæ rationi humanæque conditioni accommodam esse & consentaneam Philosophiam , quàm isto quo suprà diximus sensu , Electivam ? Ac impossibile esse quenquam utiliter & cum scientiarum augmento philosophari , nisi Eclecticorum more philosophetur ? Neque vero necessaria solum hæc est quærendæ veræ sapientiæ ratio , sed æquisima etiam ac justa , nec urbanitatis & modestiæ , quæ Philosophum hominem apprimè decet , immemor. Cum enim nullo trahatur partium studio , & æquali affectu feratur in quosvis veri cupidos , imò cuique , qui pro virili sua in commune conferre adnititur , magnas se debere gratias agnoscat ; non omnem industriæ , ingenii , veri bonique demonstrati laudem in unum totis plaustris convehit , sed suam cuiq; ex merito ita tribuit , ut , sicubi etiam erratum à quoquam , aut acutactares non fuerit , id cordatè quidem , sed modestè , moneat , non ut confundat aut propinet aliis ridendum inventi vel asserti authorem , aut , quam aliunde jam peperit sibi famam & gloriam , ei obtreffet (novit enim errare humanum esse , neque vituperio statim dignum , qui , cum in multis se gesserit strenuè , in uno deficiat) sed ut veritatiliet unicè & quod ob stare scientiarum incrementis videt , id modestè removeat. Hinc videas hoc ævo HVGENIOS , GREGORIOS , MOROS , BOYLIOS , HOOKIOS , AVZVTOS , PETITOS , HAMELIOS , MALPIGHIOS , aliosq; quàm plurimos inter se dissentire quidem & scriptis concertare , sed eâ comitate , eâ modestiâ , ut dum confutare quædam alter in alterius libris audet , non tantùm ea encomia

comia quibus aliorum iudicio isti digni visi sunt non dissimulet, sed suo quoque exornet; cordatè confessus multo eos cum ingenio conscriptos esse, multa quæ comprehendere de cætero subtilissima, verissima, optima: is autem cujus scripta convelluntur, in his vindicandis eadem animi moderatione usus, etiam gratias agat adversario, quod suas qualescunq; lucubrationes examinare dignatus, ansam adeò sibi præbere voluerit, cogitata sua clariùs & distinctiùs exponendi &c. (vid. exempli gr. Ephem. Gallorum V. ad d. 2. Jul. 1668. & Acta Angl. ad d. 13. Jul. ejusd. anni. Henrici Mori Enchir. Metaph. p. 125. 139. 180. &c.) Quo certè pacto veritas eruitur felicissimè, quam altercando amitti, experta suo damno superior ætas dudum iudicavit: ut reliquas utilitates nunc taceam, multas profectò magnas quæ in facultates superiores, Remq; adeò publicam universam, ex moderatè Philosophandi consuetudine uberrimè redundant.

V. Cùm porro ex iis, quæ sub initium hujus capituli dicta sunt, evidentissimè constet, impossibile fuisse antiquis Philosophis humanæ sapientiæ arcana pervestigare omnia, posterorumq; adeo seculorum investigationi multa fuisse relinquenda, & verò, vel istis iudicium defuisse aut industriam, aut hæc nobiliorum ingeniorum aut curiosarum mentium ubere proventu destitui, nemo nisi temerarius ausit asserere; deniq; ab istis non magis quàm ab his humani quidquam alienum putandum sit; æquiùs profectò & consentaneum magis rationi esse nihil queat, quàm sic antiqua venerari, ut nova tamen ne promiscuè respuamus, nec ita delectari novis, ut prisca fordeant omnia; sed habito prudenter utroq; delectu, quicquid veri boniq; vel olim dictum vel nuper inventum vel hoc ipso die excogitatum est, id pari affectu recipere; id quod est Eclecticorum proprium. His enim novi nihil exosum est, si verum sit, cùm sciant inexhaustos Naturæ sapientiæq; Thesauros non posse non subinde nova depromere &

re & inaudita: His antiqua non sordent, si cum veritate perennent, cum ad invenienda nova ab inventis antiquitus viam sibi strata esse non ignorent: Hi verum bohumve nihil æstimant eò quod priscum sit, cum etiam *χρὲς καὶ πρῶτῃ* nata elapsis aliquot seculis inter antiqua censenda videant; nec idè malum aut spernendum quidquam, quia novum est, quandoquidem & antiquissima quæq; in exortu suo fuisse nova animadvertunt. Hi gratâ mente contentur, ex *Platone* se multa, ex *Aristotele* quamplurima, ex *Epicuro* quoque nonnulla, è cœteris superiorum temporum Philosophis non pauca didicisse, multò quoque plura docendos, si, quæ periëre proculdubio, *Pythagoræ*, *Parmenidis*, *Melissi*, *Leucippi*, *Speusippi*, cœterorumq; scripta doctissima superfuissent. Quod si tamen aliqua meliùs edoctos sese à modernis aut expertos rectiùs ipsosmet, intrepidè affirment, idè non magis ingratorum nomen merentur, quàm *Aristoteles* aut *Cicero*, cum hic *recentissima quæq;* inquit, *sunt correctæ & emendata maxime* Lib. I. Acad. Quæst. ille verò *τὰ πλεῖστα τῶν αἰγχαίων*, ait, *ἢ τὸν διήρθρωται τῶν νεωτέρων*. II. Polit. c. XI. t. 169.

VI. Quandoquidem autem non aliunde majores animorum collisiones in Philosophantium turba exortæ unquam sunt, in receptæ quoque fidei noxam & Reipubl. perniciem haut rarò redundantes, quàm cum novam prorsus Philosophiam introducere, veteremq;, quòd unis alterisq; ejus hypothesibus ocularis experientia reclamare deprehensa esset, uno impetu exturbare quibusdam ausis, alteri huic ex opposito obniti omnibus viribus, ne istis quidem admissis quæ sole ipso quod ajunt clariora erant, illius autem omnia, etiam manifestè convicta, mordicus tenere, tueriq; sustinerent (id quod vel moderno exemplo suo tumultuosus ejusmodi Philosophantium factionibus etiamnum afflicta *Batavia* comprobat) ab Electivo sanè Philosophandi proposito neutrum illorum venit metuendum. Hoc enim majorum

philosophemata non rejicit statim omnia, nec rationem methodumq; philosophandi universam mutat, si maximè subinde quæpiam aut demonstrationum ἀνάγκη, aut experimentorum evidentia corrigere jussit; nec immoderatè & impudenter reluctando novæ cuiq; veritati, antiquam omnem illius inventoribus reddit exosissimam: sed admittendo quæ vera sunt, etsi recentissima, id consequitur, ut excludi sua reliqua, & antiqua servari quàm plurima tantò ferat moderatius novaturiens adversarius: præsertim cùm istorum quoque exclusio (nisi quid impietatis aut indecori foverint) secundùm Electivæ Philosophiæ leges, modestè fiat, & absq; stomacho. Nunquid igitur hanc solam ad evitandas animorum collisiones, publicæq; tranquillitati sartæ rectæque conservandæ, aptam natamq; esse videmus & accomodatissimam?

VII. Verbo: Cùm rectissimè Aristoteles Lib. III. Eth. Nicom. cap. II. pueris & brutis animantibus τὸ ἐκείρον quidem ἐπιθυμίαν ac θυμὸν attribuat, παρὰ αἴρεσιν autem neget, quia, (quam rationem addit *Andron. Rhodius* in Comment.) ἡ παρὰ αἴρεσις μόνοις τοῖς κελνεῖν δυναμένοις καὶ βελέουσιν εἶδοςι πάρεστιν; non possumus non iterum iterumq; concludere: Eam solam esse philosophandi rationem præstantissimam & homine dignissimam, quæ secluso omni sive amoris sive odii affectu, neq; cupidius arripit aut tenacius asservat omnia à Magistris oblata, nec iracundiùs invehitur in aliorum istis contradicentium asserta, sed, cùm neutros aut ignota invenisse, aut vera dixisse omnia, aut ubiq; errasse, rationi sit consentaneum, cum judicio ac deliberabunda eligit quod ubiq; reperit optimum & verissimum.

Philosophia Sectaria incommodis & illaudabili conditione.

I.

SI uspiam, hic profectò valet illud Aristotelis II. Top. c. III. τὸ ἐναντίον τὸ ἐναντίον ἀπολεῖται, h. e. *Oppositorum opposita sunt consequentia*: Sectariæ quippe Philosophiæ primò nulla est necessitas; cùm, plurimis omni ævo rationem excolendo Naturæq; arcana scrutando probè defudantibus, nulla ratio fanâ ratione utentem cogat uni soli, speretis cœteris omnibus, assentiri & mordicus adherere. Sanè cùm ne in revelatis quidem necessum sit, imò ne utile quidem, unius Jesaiæ aut unius Pauli scriptis acquiescere, quamvis neutra quicquam quod verum & infallibile non sit contineant; quæ, amabo, necessitas fuerit, aut in unius *Aristotelis* antiquissimis monumentis, aut in *Rami* cujusdam vel *Cartesii* scriptis recentioribus, hominum non fallibilium tantum sed reipsâ non semel lapsorum, omnem veritatem Philosophicam quærendi? quid opus, aut hunc, aut illum, aut istum, in quibusdam, vel etiam in multis, feliciter & ingeniosè præeuntem, ita sequi in cœteris omnibus, ut ab eo divelli nos vel nunquam patiamur, vel ægerrimè? perinde ac si quis per omnem Italiam ab homine istarum regionum adicum viasq; ab in eunte ætate edocto feliciter circumductus, non alio postmodum quàm eodem duce, per Galliam etiam & Angliam, aut per Septentrionalia regna, quæ vel nunquam iste vidisset, vel obiter aliquando peragrasset, uti vellet.

II. Neque verò *non necessarius* tantum, sed ne utilis quidem, imò perniciosus noxiusq; scientiarum augmentis est ille philosophandi modus, quo ducis unius authoritati fidere nimium, ac, si non omnia, saltem pleraque scitu digna ab eo

dudum inventa esse ac rectissimè demonstrata supponere solemus; tanquam non aliâ porrò operâ sit opus, quàm ut è sparsis & prolixioribus ejus scriptis in compendia redigamus ac Studiosæ Juventuti propinemus omnem scientiam. Hic autem, si ullibi, locum habet illud Senecæ, quo *multos, ait, ad sapientiam perventuros, nisi crederent ad eam se dudum pervenisse*: Naturalem certè Philosophiam in Systemata prius coactam ac legibus intempestivis constrictam, quàm exculsa satis esset, valdè dolent hoc ævo Viri magni nominis, VERVLAMIVS ac BOYLIVS, pro sua quippe prudentia faciliè perspicientes, multò difficiliùs eliminari opiniones jam sub artis leges receptas ac civitatis quodam quasi jure donatas, quàm excludi nondum admittas, si falsæ fuerint aut manifesto experimento aut evidenti ratione deprehensæ; id quod etiam vice non unâ magistra rerum experientia docuit. Cujus rei ut unum saltem alterumve exemplum hîc exhibeamus, cùm TYCHO BRAHEVS sub finem superioris seculi immenso labore, observandiq; indefesso studio, sumptu quoque maximo, deprehendisset stellas novas ac temporarias plerasq; in cœlo potius supra lunam quàm in aëre moveri, indeq; non minùs quàm ex aliis observationibus circa ordinarios Planetarum motûs habitis cœlorum fluiditatem evidenter demonstrâset, orbibus adeò Aristotelicis solidis & concentricis prorsus destructis ac cœlo dejectis; adeò remorabatur affectus in Magistrum nimius Aristotelicorum plerorumq; assensum, ut omnibus viribus gregatim oppugnarent eam veritatem, quam, postquam imperus aliquantulum deferbuisset, eorum successores non potuerunt non admittere, magno interim factò ac poenitendo dispendio temporis, quod ulteriori rerum naturalium inquisitioni potuisset impendi. Simile fuit recentioris inventi Harvejani fatum de Sanguinis Circulatione, quæ experimentis ocularibus & rationibus adeò evidentibus munita statim sub principium

cipium erat, quibus manifestiores non alia pro se veritas unquam habuit, & præpedita tamen per annos plusculos fuit, quò minùs eos in evehenda arte Medica fructus maturè ferret, quos ferre tandem seriùs cœpit, postquam impetus ex affectu in Præceptores ac recepta jam artis fundamenta nimio contradicentium remiserat.

III. Quàm iniquæ porrò & immoderatæ in admetiendis antesignano suo affectisq; laudibus, & econtrà in elevandis adversariorum aut diversa sentientium virtutibus, aggravandisq; & connumerandis magno studio, malitiosè affingendis, & contumeliosè deridendis, execrandisq; nonnunquam erroribus, absurditatibus, impietatibus &c. sectæ ferè quævis ævo quovis fuerint, omnium seculorum historiæ ipsæque Sectariorum publica monumenta satis loquuntur. Equidem uti hautquaquam invidemus Aristoteli magna quædam Virorum magnorum encomia, quæ congesta in locum unum videre licet ap. Vossium de Sectis cap. XVII. & Hornium in Hist. Philos. Lib. III. Cap. XV. neq; de nihilo prorsus existimamus ea, quæ de nimio ipsius gloriæ studio, quæque inde manârunt, alios suggillandi, majorum inventa & ingeniosa cogitata supprimendi aut pro suis venditandi, plerorumq; Philosophorum, ipsius etiam Præceptoris PLATONIS, sententias studiosè pervertendi, similibusq; vitiis, iidem narrant cum Viris cordatis benè multis aliis; ita profectò enormiter exceßerunt hodieque excedunt, & adversæ Peripato Sectæ contemnendo, mordendo ubiq; convitiis item & calumniis onerando Philosophum ejusq; assecclas, & jurata ipsi turba extollendo ejus omnia super alia omnia, ipsius effata tantùm non infallibilibus sacrarum literarum testimoniis æquiparando, omnes omnium seculorum Philosophos præ ipso vilipendendo, eos autem, qui contradicere alicubi ejus dictatis ausi fuerint, diris devovendo & hostiliter persequendo. Ut enim eorum stulticiam silentio nunc prætereamus, qui

Aristotelem divis annumerârunt, & Joh. Baptistæ comparârunt Magistri nostri Colonienſes, & ii, ſi Diis placet, Chriſtiani, teſte *Cornel. Agrippa de Vanit. Scient. cap. 54.* nec abominandam popularium ipſius ſuperſtitionem attingam, quæ altaria demortuo exſtruxit, feſtos dies ejus memoriæ ſtatuit, imaginem in templo poni juſſit, & ſimilia; ex affectu certè nimio potiùs, quàm ex rei veritate factum omni jure exiſtimamus, ut *Natura Miraculum & grande prodigium* ſalutarent Magiſtrum hunc ſui diſcipuli, *Finem humani intellectus* dicerent, *nihil eum ignorare potuiſſe* aſſeverarent, omnes ante ipſum Philoſophos cum hoc Sole comparatos inter minora ac nebulosa ſidera numerarent. Quò pertinet etiam indefeſſum quorundam omnia ejus errata non tegendi tantùm ſed defendendi ſtadium, de quo B. Lutherus quoque ſuo ævo conqueſtus eſt apud Sleidan. Lib. II. Comment. *Ariſtotelem Theologiſ Scholaſticis in ſummo pretio eſſe, & nihil ab eo dictum tam abſurdè & alienum à noſtra religione, quod non defendant, quod non aliqua interpretatione, quantumvis longè petita, circumveſtiant, quò ſuis illi conſtet bonos atq; nominis exiſtimatio.* Cui affine eſt quòd nonnulli, eandem ſecum fidem profeſſis Chriſtianis ac fratribus diſceſſum à Sacra veritate exprobrare haut rarò ſoliti, magno interim conatu & labore multo in id incubuerint, ut Ariſtotelem, hominem gentilem, cum Sacris literis ubique conſentire, nec ulla in re ipſi, niſi apparenter, contradicere, ſcriptis in eum finem integris tractatibus, oſtenderent; aliqui etiam extraordinariè ſalvatum hominem tantùm non perſuaderent ſibi, certè votis omnibus expeterent, alioquin eundem ſe cum Chriſtum DEUM devotè adorantes, ſed in uno alteroq; religionis capite aberrantes, intrepidè damnare nihil veriti.

IV. Neque verò hæc Ariſtotelicæ Sectæ propria, ſed aliis plerisq; omnibus, priſcis pariter ac recentioribus, communia vitia ſunt. Quis enim, ut recenti adhuc exemplo fidem affer-

to nostro faciamus, affectum non agnoscat discipulorum nimium erga Magistrum *Cartesium* (cujus laudibus alioqui nihil derogatum volumus) dum ipsis dicitur

Primus inaccessum qui per tot secula verum

Eruit è tetrù longa caliginis umbris :

dum *Philosophum* ipsum per eminentiam, uti Peripatetici suum Aristotelem, salutant : dum *excellentiorem Philosophum Solem nunquam illuxisse, &*, qui *Superiorem non habuerit, ne quidem parem agnoscere potuisse, scribunt*; dum omnes ejus conclusiones æq; certò & infallibiliter, ac Euclidis elementa, demonstratas clamitant : dum nonnulli pro ipsissima veritate obtrudunt, quæ ipsæmet inter hypothesés tantum, aliquando ex propria confessione fictitias, reponi voluit ; aliqui etiam receptas in Theologia formulas, magno Ecclesiæ scandalo, mutare, quàm duriorem aliquam Magistri locutionem deferere malunt, &c. E quibus omnibus aliud nihil consequi potest, quàm, quod proh dolor ! toto die consequi tristis experientia docet; ut, dum pars altera tantundem laudis ac meritorum Sectæ Capitiq; suo detractum putat, quantum alteri cum favoris excessu tribuitur, in Zelotypiam intempestivam, obrectationes mutuas, rixas & altercationes, convitia deniq; & calumnias desinat omnis circa veritatem è profundo eruendam disputatio; maximo profectò scientiarum detrimento, temporisq; pessimè collocati jacturâ irreparabili. Et oprandum quidem esset inter Philosophiæ pomœria coërcitam in propria saltem viscera savire luem istam ! Verùm ad altiora progressi ejusmodi, si Diis placet, Philosophi, eâdem, quam didicerunt hætenus & exercuerunt probè, disputandi, hoc est altercandi, methodo non possunt non uti in Facultatibus, quas vocamus, superioribus ; inde, proh pudor ! enascuntur nobis in media quoque Christi ecclesia, ea non refrigescantis tantum sed emortuæ prorsus Christianæ charitatis & exuta

omnis

omnis modestiæ morumq; probitatis egregia documenta, quæ magno suo scandalo intuentur boni moderatiq; omnes, indignabundè, nec sine ductis ex imo suspiriis, (ut verba Frid. Spanhemii Fil. ex ejus epistola ad amicū *de Novissimis circa res sacras in Belgio disidiis* pag. 195. nostra faciamus) recordantes primæ illius ætatis, verè aureæ, quum Christianos non ex sublimiori *γνώσις*, sed ex actionibus ac profuso pietatis cultu æstimandos censeret Antiquitas. Nempe olim magis in pretio arbor vitæ, hodiè arbor scientiæ, quo solo hominem prohibuit rerum conditor : olim *devotio*, jam *curiositas* potior, minusq; cum *Subtilitatum* plus *Sanctitatis*, *Conscientiæ* plus, *Scientiæ* minus, quorum jam inversus ordo est. &c. Quibus haut incongruè junxerimus illa gentilis Senecæ ex Epist. 95. contentioso plurium seculorum Philosophandi modo accommodanda: *Antiqua Sapientia nihil aliud quàm facienda & vitanda præcepit; & tum longè meliores erant Viri: postquam docti prodierunt, desunt boni.*

V. Observavit autem laudatus sæpè *Hornius* Histor. Philos. Lib. IV. cap. VI. Sectarium hoc Philosophandi genus in Romanorum Remp. unà cum Imperii mutatione irrepisse, & cum antea Romana sapientia, quæ liberâ adhuc civitate florebat, fuisset quodammodo mascula, mox sub Imperatoribus decrevisse illam veræ ac solidæ sapientiæ *ἀνδρογυνή*, ac senectutem imbellem, querulam, siccam, successisse: infecutam esse servitutem ingeniorum, sectis nomina sua dantium: audita Stoicorum, Platoniorum, Epicureorum nomina: infecutam esse maciem, & contentiosum disputandi genus, magis pro opinionibus suis quàm veritate pugnans. Quæ quidem omnia in hæc nostra, cum primis in proximè superiora, secula majori multò jure dicerentur; quibus philosophorum non pauci muliercularum more altercari, opiniones absurdas & ridiculas sibi invicem affingere, & ex mera confutandi adversandiq; libidine sæpè pueriliter sese
juxta

juxta & venerandum Philosophiæ nomen prostituere con-
fueverunt. Nunquam sane sine risu & mixta cachinno in-
dignatione lego, quæ narrat Ricciolus Almag. Novi Lib.
VIII. Sect. 1. Cap. XVI. *Quidam Patavii Professor publicus Phi-
losophia adiit Galileum, rogavitq; ut explicaret sibi quid signifi-
icaretur nomine Parallaxis, sibi enim jam prædefinitum esse animo
illam impugnare, quod audivisset illam adhiberi à nonnullis contra
opinionem Aristotelis de Cometarum loco; cui Galileus leniter sub-
videns: Ergone, Domine mi, obfirmasti animum tuum, ut con-
tra illud nomen disceptes, cujus significationem ignoras?* Simile
verò hujus Professoris Patavini consilio non injustè judica-
verit aliquis illud Gisberti Voëtii jurati Cartesiani nominis ho-
stis, quo & Mersennum provocavit ad acuendum in Carte-
sianam Philosophiam calamus anno integro priùs quàm
eam vidisset, & ipse volumen integrum meditatus est, quo
methodum illam philosophandi pro viribus impugnaret, in
ejus libri editione unà pollicitus Mersennum in eandem in-
surrecturum; cui Mersennus tamen, postquam hæc inau-
diisset, epistolâ ad Voëtium scriptâ (quæ extat in principio
II. Partis Epist. Cartes.) & negavit se quicquam ausurum in
Cartesii Philosophiam, sibi quippe multisq; Viris in Gallia
doctissimis, quatenus è quibusdam speciminibus eis innotuis-
set, magna ex parte probatam, & Ipsum, *expectemus igitur,
monuit, donec eam ediderit, quandoquidem de re nobis intognita
judicium ferre neq; possimus, neq; debeamus. -- Neq; possum, addens,
intelligere qua ratione illius Philosophiam impugnes, si nondum
eam videris.* Hoc autem Aristotelicorum illorum muliebri
affectu non minus insulsus ac ridiculus erat Castellani Galli
Philosophi, Aristotelicis ac imprimis Bigotio Peripatetico
Celeberrimo, quicum ætate Francisci I. in Galliis florebat,
inensi admodum impetus, cum, suadentibus quibusdam
Regi, ut & Bigotium audiret, postquam Castellenum fre-
quentius admisisset, ipse commotior in hæc verba erumpe-

ret: *Quid hominem laudatis qui Aristotelicus est? Et ut scias Rex, qui illi homines sint, Aristocratiam meliorem esse Monarchiâ affirmant; prout rem totam prolixiùs recensere Phil. Melanchtonem in Resp. ad Colonienfes notat Hornius Lib. VI. Histor. Philos. cap. VIII. in fine.*

VI. Accedit autem ad Sectarum istas mutuas injurias speciatim etiam antiquitatis venerandæ contemptus ex una parte, ex alia novitatis omnis inconsideratum odium, cum oppositi immodico amore studioq; conjuncta, prout scilicet aut recens orta secta una, aut à multis retrò seculis fundata altera fuerit. *Qua in re (uti scitè prudentissimus Verulamius Lib. 1. de Augment. scient.) temporis filia male patrivissant: Ut enim tempus prolem devorat, sic hæc se invicem; dum antiquitas novis invidet augmentis, & novitas non est contenta recentia adjicere, nisi vetera prorsus eliminat & rejiciat.* Testatur id satis vel moderna Philosophantium consuetudo, quorum alteri parti, quòd hic aut ibi lapsos veteres experimenta manifestissima commonstrent, quicquid etiam auri prisce ex Aristotelis, Platonis, Epicuri, cœterorumq; Philosophorum antiquorum fundis eruitur, nil nisi scoriæ quisquilæq; videntur, præ novissimis, ut ipsi quidem credunt, *Cartesii* sui cogitatis & inventis, quorum occasionem tamen sæpe luculentissimam in illorum vetustissimis monumentis observant oculatiores; alteri verò hujusaliorumq; recentiorum omnia, quæ cum veterum decretis non consentiunt, hoc uno nomine quòd nova, ita exosa sunt, ut ne auditu quidem visu ve digna judicent. Certè scio, scribit *Franciscus Redi* in observationibus de viperis, quòd egregiè doctus *Magister in Scriptis Peripateticorum & Vir venerandus, ut non cogeretur confiteri veras esse antea non visas stellas, & alias curiosas novitates in cœlo à Galilao repertas, noluerit unquam Telescopium oculo admovere: & alius, cui dixeram, quòd parvi isti busones, qui æstate, quando pluvia incipit decidere, saltant in publicis pulverulentis viis,*

non

non nascentur in ipso momento dum incorporatur pluvia cum pulvere, sed quòd jam ab aliquot diebus natifuerint, & promitterem, quòd vellem ipsi dare exprimentum verum hujus rei, ut posset videre & tangere manibus omnes illos quos videret & putaret hoc ipso momento natos, gerere stomachum herbis repletum & intestina similiter excrementis; non tamen potui eum eo inclinare, ut concessisset aperire unum, quem elegisset, in ipsius præsentia. Enim verò utrumque istud non solum magno scientiarum & Philosophiæ detrimento fit, quum studia potius sint Antiquitatis & Novitatis, quàm judicia; veritas autem non à felicitate temporis alicujus, quæ res varia est, sed à lumine Naturæ & experientiæ, quod æternum, petenda sit, uti sapienter iterum *Verulamius* Novi Organi Lib. I. Aphor. 56. sed est quoque in utrorumq; temporum operosam industriam & ingeniosos ausus valdè iniquum & injurium. Quid enim? cum antiquos lapides adeò veneremur & exesa vetustate monumenta tantum non adoremus; non est profectò cur antiquorum Philosophorum meletemata promiscuè contemnamus, etsi manca alicubi ac defectuosa: quin potius, ubi cum moderatissimo *Seneca* dicendum nobis est, opinioniones veterum parùm exactas, ac circa verum adhuc erratum esse, cum eodem etiam statuamus, cum excusatione veteres audiendos esse: Nullam rem consummatam esse dum incipit. --- Nova omnia fuisse primò tentantibus; post eadem limitata esse; et si quid inventum est, illis nihilo minus referri debere acceptum, Lib. VI. Qu. Nat. c. 5: Et quemadmodum *Aristoteles* priscis, acutissimi *Cæsalpini* judicio, sic nostrates Philosophos *Aristoteli* gratiam omninò debere. Si enim (sic pergit ille in præfat. ad Quæst. Perip.) non fuisset *Democritus*, *Empedocles*, *Anaxagoras*, aliq. multi, & tandem *Plato*; non fuisset *Aristoteles*: Et si non fuisset *Aristoteles* (ita nos porrò eodem jure concludimus,) non fuisset *Verulamius*, *Gassendus*, *Cartesius*, aut quisquam recentiorum

rum Philosophorum alius. Interim & hoc cordatior aliquis Aristotelicus facile agnoscer, si rationi maluerit quàm affectui auscultare: Cum Aristotelis Philosophia eo quo coepisset ævo nova maximam partem, respectu superiorum temporum, fuerit, nec ideò tamen rejicienda aut eliminanda; injustissimum etiam hodiernum esse, si, quæ noviter inventa sunt aut tradita, odio ideò habeantur quòd nova sint, & cum receptis decretis non consentiant.

VII. Ista verò Sectarum intemperantia, ubi semel injustitiæ malitiæque apicem attigerit, ut, quos solvere argumentorum adversorum nodos nexusque non possunt, gladio dissecare Alexandreo ausu allaborent, & cum vincere demonstrando adversam partem non valent, supremarum potestatum brachium in subsidium vocent, Virorum principum magnorumque aliorum, qui sublimioribus arduisque magis ac Reipubl. utilissimis Consultationibus, quàm speculationibus Philosophicis operam navare consueverunt, haut rarò petulanter abusæ; tum verò in factiones & intestinos tumultus erumpentes, quantâ clade afficiant Remp. quantam perniciem inferant Ecclesiæ Christianæ, tristi hodiernum exemplo suo comprobant afflictissima foris intusque Batavia; nihil horum ex illo quidem capite passura, nisi priscam antehac sectam pro conservando dominatu suo, tanquam pro aris & focis pugnantem, & novam hodiè, istam de folio suo deturbare procaciter ausam, gremio suo excepisset. Quanto melius autem ex adverso consultum sit ei regimini, ubi philosophandi modus electivus obtinet, ac dominatus ille Scholasticus omninò exulat, antecedente capite dictum est.

CAP. IV.

De

*Philosophia Electiva priscis modernisq;
cultoribus.*

I.

Quod si quem approbantium 'authoritas commovere magis, quàm rationum pondus & argumentorum evidèntia possit, ei sanè, sive priscorum exempla & suffragia exosculetur, sive recentiorum sequi consilia & statuta malit, utroq; nomine se commendabit Electiva Philosophandi ratio. Quamvis enim Introductorem hujus pleriq; laudent *Potamonem Alexandrinum*, qui Cæsaris Augusti Tiberiique temporibus floruit, quemq; postea secuti sunt, *Sotion* Senecæ Præceptor, *Ammonius* Plutarchi Magister, aliiq; plurimi; indubium tamen est ipsa sectarum antiquissimarum Capita eandem si non professos, secutos tamen jam olim fuisse. De *Pythagora* certè prolixè ostendit Eruditissimus Vosius de Philos. Sectis cap. VI. eum Philosophiæ suæ partem unam Thracibus, aliam Ægyptiis sacerdotibus, ac nominatim Sonchidi Ægyptio Archiprophetæ, ut eum nominat Clemens Alex. in 1. Strom. partem etiam Persarum Magis & Chaldæis, nonnullam quoque Judæis, aliquam denique Græcis, imprimis Pherecydi Syrio, debere. *Democritus* in Philosophia πέντε θλάσ habitus, ut ait Laërtius, præter Ægyptios, Chaldæos, ac Persarum Magos, etiam Indorum Gymnosophistas, amore Philosophiæ, adiit, teste Æliano Lib. IV. var. Histor: atomos autem & inane spatium infinitum à Leucippo accepit. Ex Platone quoque nobis allegat laudatus antè Vosius Cap. XXI. loca compluria, quæ, ne actum ageremus, huc transcribere nolimus, id consilii, quod Potamon postea apertiùs est professus, apprimè suggestentia.

II. Ipsum verò Aristotelem, in cuius verba jurari solet (uti de ipso loquitur idem Vosius cit. l.) Eclecticum revera fuisse, quis crediderit? Et est tamen illud tam certum, quàm quod certissimum. Ut enim id nunc taceam, quòd à *Laurent. Valla, Agrippa, Julio Alexandrino* plurimisq; aliis veteribus ac recentioribus (quorum verba allegat Clarissimus Thomasius in *Plagio Literario* §. 364.) sic habitus plagiarius, & Authoribus suis relinquam, quòd speciatim dicatur *Speusippi* manuscripta, tribus Atticis talentis coëmpta, postquam quæ inibi reperisset optima suis libris inferuisset, concremâsse simul omnia (quod equidem illaudabile genus ἐκλέξεως illud nequaquam est quod hoc tractatu commendamus) si ex propriis ejus scriptis potiùs quàm aliorum relatu judicare velimus Philosophum celeberrimum, nunquid alterius quàm Eclectici verba esse possunt ea, quæ leguntur sub ipsum initium cap. II. Lib. I. de an. ubi naturam animæ rectè pervestigaturum oportere ait πὲς τῶν προτέρων δόξας συμπιραλαυβάνειν, *antiquorum* (*Democriti* puta, *Pythagoræorum*, *Anaxagoræ*, *Thaletis*, *Diogenis*, *Heracliti*, *Alcmaeonis*, *Criticæ* &c. quas pluribus etiam postmodum enumerat & expendit) *opiniones unà comprehendere* (NB.) ὅπως τὸ μὲν εἰρημένα καλῶς, λάβομεν· εἰ δὲ μὴ καλῶς, τὰ πρὸς εὐλαβηθῶμεν, h. e. ut ea quæ scitè dicta sunt accipiamus: Si quid verò incitè, id vitemus. Ad quem locum *Jul. Pacius* hoc Philosophum suo more hîc facere „ inquit, notariq; ejus modestiam jubet, cùm simpliciter su- „ menda esse dicat, quæ alii rectè tradiderunt, de vitandis au- „ tem non ita simpliciter, sed in unitatis numero & quidem „ cum dubitatione, si quid minus rectè &c. loquatur. Fuisse autem revera istum Aristotelis morem, ex τῶν μετὰ τὴ φυσικὰ & φυσικῆς ἀκροάσεως initio quoq; sole clariùs apparet: ubi causarum principiorumque numerum determinaturus, ea, quæ *Thales*, *Anaximenes*, *Diogenes*, *Hippasus Metapontinus*, *Heraclitus Ephesus*, *Empedocles*, *Anaxagoras Clazome-*

zomenius, Parmenides, Melissus, Leucippus, Democritus, Plato &c. de causis & principiis rerum statuerint, enarrat, eorum quædam subinde approbans, alia verò ut à veritate aliena rejiciens.

III. Quanquam autem in exponendis Veterum istorum opinionibus multa callidè subdoleq; egisse Aristotelem, ne Magistro quidem Platoni parcere solitum, ii quoq; qui cœteroquin eum summopere venerabantur, testati sint Viri Doctissimi, *Simplicius* pura in fine 1. de cœlo, *Eustratius* super 1. Eth. & ex his *D. Thomas* Lib. IV. de Regim. Princip. cap. IV. *Olympiodorus* item ac *Philoponus* apud *Gassend.* in *Epic.* pag. 1168. *Cabeus* Quæst. 1. t. 22. Lib. 1. Meteor. *Vossius* de Sect. Philos. cap. XVII. §. 6. *Hornius* Hist. Philos. Lib. III. cap. XV. propriis, & Lib. VII. cap. IX. *Joh. Cass* verbis, è speculo Moral. Quæst. lib. 1. c. 6. quibus addere Verulamium liceat, et si paulò infensiolem Aristoteli, cujus lepidum extat in hunc Philosophum Lib. III. de Augment. Scient. p. m. 88. dictarium, *Eum veteres, ut Ottomanni suos fratres quasi trucidasse suis scriptis, ut ipse solus regnaret*: ex hoc ipso tamen elucet, eum, quem unum sequeretur, Magistrum habuisse neminem, sed ex plurium Philosophorum scriptis elegisse τὸ ἀρίστον, *primumq;*, ceu loquitur allegatus modò *Hornius*, *disperfa Philosophiæ membra in unum corpus & systema collegisse*: quod idem Clarissimus *Drejerus* in Phil. Primæ Præf. ad Lect. inter cumulatisimas hujus Philosophi laudes primo loco his verbis commemorat: *Philosophia unius hominis inventum non est, sed plurimorum per tot secula experienciâ nititur. Inter omnes verò quæ aliorum experienciâ & observationes comportârunt & literis mandârunt, excellit unus Aristoteles.* Quandoquidem autem ab Aristotelis ævo ad hæc nostra usq; tempora viginti circiter effluxere secula, ingeniorum præclarorum non minus quàm superiorum ullum, feracissima, industriæ verò laude ac indefatigabili experimentandi naturæque arcana

scru-

scrutandi studio cum hoc nostro comparari nullum queat aliud, *Experimentale Seculum* suo quodam jure appellando, cur amabo in unum Stagiritam hodiè non liceat, quod ipsi licuit in omnes alios, antiquitatis clypeo non minus munitos? Cur nunc sit interdictum sciendi cupidis, augendarumq; scientiarum studiosis, quod tunc non licuit tantum, sed & immortales quoq; laudes peperit Aristoteli? quædam inquam superiorum seculorum inventis cogitatisq; superaddere, aliqua ex observationibus & experimentis certioribus immutare & corrigere, ex antiquis ac modernis optima quæq; in Philosophiæ melioris systema colligere, à posteris porrò magis magisque eadem libertate perficiendum expoliendumque? Sequamur ergo inter cœtera in hoc etiam insignitissimum Philosophum, qui non exemplo tantum suo nobis prævit, tum maximè, cum ἀμφοῖν ὄντοιιν Φίλοιιν (τῆς τε ἀληθείας ut Andron Rhodius interpretatur, καὶ ὅτι τῶν ιδέων εἰπὼν ὁσ, h. e. Platone Magistro) ὅτιον judicaret περιμαῖν τὴν ἀλήθειαν, sed consilium quoque sic philosophandi sub init. Alpha Min. in Metaph. his expressis verbis dedit prudentissimum: περὶ τῆς ἀληθείας θεωρία, τῇ μὲν χαλεπή, τῇ δὲ ῥαδίᾳ, σημεῖον δὲ τὸ μήτε ἀξίως μηδένα δύνασθαι τυχεῖν αὐτῆς, μήτε πάντας ὁποτυγχάνειν, ἀλλ' ἐκαστον λέγειν ἢ περὶ τῆς φύσεως, καὶ κατ' ἓνα μὲν μηδὲν ἢ μικρὸν ἐπιβαλλέν αὐτῇ· ἐκ πάντων δὲ συναθροισμένων γίνεσθαι ἢ μέγεθ' Θ.
h. e. *Contemplatio veritatis partim difficilis est, partim facilis: indicio autem, quòd neq; dignè quispiam assequi eam (solus puta) possit, nec omnes (tamen ab ea) aberrent, sed unusquisq; aliquid de natura dixerit (& rectè quidem, ut Alex. Aphrod. in comment. interpretatur, dixerit) & quòd singuli quidem nihil aut parùm ad ipsam conferant, ex omnibus autem (iis quæ quis jure rectè dicit) congestis magnitudo quædam fiat.* Hanc igitur veræ cognitionis summam ex iis ut colligamus, quæ sparsim ab aliis rectè & ad veritatem propiùs dicta sunt, uti tacitè jubet, ita quo animo in scriptorem quemque quaque mo-
destia

destia fieri debeat ἐκλεξίς difertè porrò præscribit: ὁ μὲν δὲ
 χάριν ἔχειν δίκαιον τῆτοις inquit, ὧν ἀνδρὶ κοινωνήσαι ταῖς δόξαις,
 ἀλλὰ καὶ τοῖς ἐπὶ ἐπιπολαϊότερον δόποφνημαμένοις: καὶ γὰρ ἔπι συμβά-
 λονταί· ἡ τὴν γὰρ ἔξω παρρησίαν ἡμῶν. εἰ γὰρ Τιμόθεος μὴ ἐγένε-
 το, πολλὴν αὖν μελοποιίαν ἐκ εἰχορδῶν. εἰ δὲ μὴ Φρύνις, Τιμόθεος δὲ
 αὖν ἐγένετο. πᾶν αὐτὸν δὲ τρέπον, καὶ τῶν περὶ τῆς ἀληθείας ἀποφνημα-
 μένων. ὥστε μὲν γὰρ ἐνίων παρειλήφαμεν ἡμῶν δόξας. οἱ δὲ ἔξ γενέ-
 σθαι τῆτοις αἰῶνι γεγονόσιν. h. e. ut optimè ὡς φράζει B. Soh-
 nerus noster: Cum duplex sit ratio qua homines se mutuo adju-
 vant in tradendis disciplinis; altera directæ, quando aliqui veri-
 tatem assequuntur & aliis tradunt principia & conclusiones, alte-
 ra indirectæ, quando non assequuntur quidem veritatem, suis ta-
 men disputationibus & objectionibus excitant ingenia nostra;
 Utrique debemus gratias, prioribus pro veritate inventa; postero-
 ribus, quod habitum nostrum exercuerint, h. e. facultatem & in-
 genium nostrum, quo ipso satis multum ad veritatem contulerunt.
 Nam si Timotheus, rudis licet adhuc Musicus, sub Philippo Mace-
 done non fuisset, nunc parum haberemus de Musica. Sed nec Ti-
 motheus forè fuisset, nisi præfuisset Phrynīs adhuc rudior: Adeo
 ipsa rudimenta prima licet multis erroribus implicata nos prove-
 here possunt. Idem contingit in contemplatione veritatis: quadam
 enim vera ab aliis accepimus, ab aliis autem occasionem invenien-
 di vera alia: Utrique igitur sua laude digni sunt. Optimè, pla-
 neque ad mentem nostram, & convenienter iis, quæ suprâ
 Cap. II. num. IV. & V. diximus.

IV. Possumus eodem jure recentissimæ Sectæ ducem
 Cartesium in Eclecticorum numerum referre, quicquid is et-
 iam de novennio suo quod delendis ex animo suo omnibus,
 quas in eum usque diem amplexus fuerat, opinionibus im-
 penderat, nobis narraverit. Etenim non contentum se sci-
 entiis, quas in Schola (erat autem ea ex celeberrimis totius
 Europæ) docebatur, libros de quibuslibet aliis magis curi-
 osis atq; à vulgo remotis tractantes, quotquot in manus suas
 E incidis-

incidissent, evoluisse se fatetur, satisq; temporis linguarum studio & lectioni librorum veterum impendisse. Quamobrem etsi persuaserit sibi scientias quæ libris continentur, illas saltem quæ perspicuis demonstrationibus carentes verisimilibus tantum argumentis fulciuntur, quia non nisi ex variis diversorum hominum sententiis collectis conflatae sint, non tam propè ad veritatem accedere, quam opiniones, quas homo aliquis sola ratione naturali utens & nullo præjudicio laborans, de rebus quibuscunq; obviis habere potest; non potuit tamen paulò post non fateri, fore, ut, deletis ex mente sua simul ac semel omnibus pristinis opinionibus, deinde vel alias meliores, vel certè easdem, sed postquam maturæ rationis examen subiissent, admitteret. Id quod nihil aliud est, quàm, quæ ab aliis ætate nondum matura didicimus, adolescente judicio examinare, quæ vera bonaq; deprehensa sunt admittere, vero propiora excolere & confirmare, falsis & ineptis rejectis meliora substituere, h.e. Electorum methodo philosophari. Obseruârunt certè non uni ex eruditorum ordine, ingeniosi hujus Philosophi scriptis insertas hinc inde hypothesès, tanquam ab ipso primùm excogitatas, quas in antiquiorum scriptis dudum erat legere, etsi non ita excultas, nec tam speciosè propositas: Unde factum etiam, ut e.g. argumentum illud Cartesii pro Dei existentia, quod ab ipso horum terminorum significato petit, Author primarum objectionum contra Cartesii meditationes (quem Typographus in limine Vitarum, doctum quendam Fœderati Belgii Theologum fuisse monet) apud S. Thomam, & *Reinerus Vogelsang* in Specim. Conflictus. p. 108. & 109. penes alios quoque Scholasticos dudum extare moneant; hic idem *Vogelsangius* in Indign. justa contra exercit. Paradoxamp. 68. ægerrimè ferat dubitationem, quæ pertinere dicitur ad initiationem Philosophi, tam procaciter audire Cartesianam, & cur non potiùs Socraticam aut Platoniam

cam aut Aristotelicam, aut, si vetera forte nomina sordeant, Verulamianam. Thomas Hobbius sub init. 111. object. agnoscit quidem veritatem primæ Medit. Cartes. sed de eadem incertitudine sensibilibus disputasse Platonem, inquit, & alios antiquorum Philosophorum, ideoq; se nolle excellentissimum authorem novarum speculationum nomine illa vetera publicare (NB. Cartesium adhuc respondere, iis se usum esse non ut pro novis vendicaret &c.) Antonius Arnaldus D. Theol. Sorbonicus, in principio statim IV. tarum object. miratur Virum Clarissimum (Cartesium puta) idem pro totius Philosophiæ suæ principio statuisse, quod statuit D. Augustinus Lib. II. de lib. arbitrio c. 3. &c. Sanè quòd corporum prima & communis materia nihil aliud sit quàm extensio, trina dimensio, ἀόριστον διάστημα, jam olim docuerunt ex Aristotele Græci, & ex his B. Antecessores nostri, teste Philos. Altdorf. Disp. II. p. 61. & seqq. : Formas ex accidentium Categoriis maximam partem esse petendas, ac nihil aliud quàm materiæ varias dispositiones, varios partium nexus, varios motus, eandem Græcorum scholam constanter docuisse propediem si volet DEUS alia Disp. de Artis & Naturæ Sororia Cognatione docebit; nec in Democriti acroateriis ignota erat eadem hypothesis, cujus atomi quoq; re ipsa eadem sunt cum particulis materiæ Cartesianis, nisi quòd his insuperabilis illa soliditas denegatur quæ istis tributa fuit: Aristotelis φύσις ἀνάλογος ἔστι τῷ τῷ ἁπλοῦς στοιχείῳ II. de Gen. an. c. 3. sive θεμελίως ἐν τῷ παντὶ ἔστι III. Gen. an. c. 11. sive διὰ πάντων διήκουσι ἐμψυχός τε καὶ γίνουσι. ἔστια Lib. de Mundo cap. 4. quid à Materia Cartesii subtilissima differat, nunquam potuimus videre: Gravitatem elementarium corporum jam olim Empedocles à cœli ambientis rotatione deduxit, ut hodiè Cartesius, teste Arist. II. de cœlo c. 13. & Zabarella de motu Gravium: Tonitrua, fulmina, & fulgura ex nubium collisione lapsuq; superiorum in inferiores provenire, & bruta animantia co-

gnitione verà destituta instar ἀνομάτων ab objectorum sensibilibus variis impressionibus moveri, ex iis hypothesebus sunt, quæ Cartesio præ cæteris propria videri possint; & tamen ad illum συνηγεσμένον νεφών jam olim *Democritus*, teste *Stobæo* in *Ecl. Phys.* & post ipsum *Stoici* ap. *Plutarch.* III. de *Plac.* 3. ac nominatim *Seneca* II. *Natur. Quæst.* 30. confugerunt, *Seleucus* item ap. *Plutarchum* disertè ad nubium collapsum provocat: primum autem fuisse *Gometium Pereiram* qui bestias omni cognitione seu perceptione carere affirmavit, eumq; in nupero hoc seculo κτ' ἄλλα sequutos esse *Cartesium* & *Digbejum*, testatur *Willisius* de *An. brutorum* cap. I. p. m. 6. & *Morhofius* in *Dissertat. de Paradoxis sensuum*, *Gometium* istum Philosophum ac medicum Hispanum, ait ea de re operosum ac triginta annorum librum edidisse, *Methynæ A. 1554.* excusum & *Antoniana Margarita* ab utriusq; parentis nomine inscriptū. Quæ & similia plura cūm ignorasse prorsus *Cartesium*, ægrè adducamur ut credamus, in ea jam pridem opinione sumus, non paucas eum suarum hypotheseum ab antiquioribus mutuatum esse, ita tamen, ut eas ingeniosius explicando, comendo & interpolando, corrigendo quoq; sicubi opus esset, addendo vel demendo quippiam, experimentis novis eas confirmando, quasi suas faceret; *Eclecticorum* adeo morem prorsus secutus, nisi quòd ἀποδιδάκτω videri volens, eorum nomina quibus occasionem saltem inventorum debebat, pertinaciùs subtrahit. Quæ omnia quidem de celebratissimo hoc *Sectariorum* pari non alia fini allata sunt, quàm ut ipsorum Ducum magis quàm asseclarum exemplum secuti, à pluribus nos plenius veritates philosophicas quàm ab uno solo doceri posse credamus. Neq; verò ab hoc proposito quemquam istud dimoveat, quòd cūm optima quæq; ex optimis & ingeniosissimis superiorum seculorum Philosophis jam collegerint, vel *Aristoteles*, vel *Cartesius*, nunc non opus sit nisi alterutrum sequi,

qui, tantorumq; Heroum labore assentiendo frui: hoc enim tutò fieri non posse, tum ea quæ fundamenti loco sub initium cap. II. diximus, tum verò imprimis experientia rerū magistra, docuerunt; quando plurimi ex iis ipsis, qui alterutrum istorum maximi faciebant, in multis jam deferere Magistrum coacti sunt, aliorum modernorum aut suis ipsorummet observationibus ac demonstrationibus meliora edocui.

V. Sed ad Prisca secula redeundum est, & illud nunc expendendum, quod *Hornius* sub finem Lib. III. Hist. Philos. ait, *hanc Philosophiam* (Eclecticam puta) *Ecclesie doctores* ferè omnes esse secutos & Lib. V. cap. IV. *Plerosq; Patres fuisse Eclecticis*, adducto loco *Clementis Alexandrini* è I. Strom. notissimo: *Φιλοσοφίαν ἔ τήν Στωικὴν λέγω, ἔ δὲ πὴν Πλατωνικὴν, ἢ τὴν Ἐπικουρείν τε, καὶ Ἀριστοτελικὴν, ἀλλὰ ὅσα εἴρηται παρ' ἐκάστη τῶν αἱρέσεων τῶν καλῶς δικαιοσύνην μετ' εὐσεβείας ἐπισήμης ἐκδιδάσκοντα, τὰ το σὺμπαν τὸ ἐκλεκτικὴν Φιλοσοφίαν φημί. i.e. Philosophiam dico, non Stoicam, neq; Platonicam, aut Epicuræam, aut Aristotelicam, sed ea omnia quæcunq; ab unaquaq; secta rectè dicta sunt, justitiam cum pia scientia edocentia, omne hoc electitium voco Philosophiam.* Clementi Vossius de sectis cap. XXI. jungit *Origenem* & *Lactantium*, cujus posterioris è Lib. II. Instit. Divin. c. 8. (al. 7.) hæc allegat verba, quæ huc etiam transcribantur dignissima: *Quare oportet in ea re maximè, in qua vita ratio versatur, sibi quemq; confidere, suoq; judicio ac propriis sensibus niti, ad investigandam & perpendendam veritatem, quàm credentem alienis erroribus decipi, tanquam ipsum rationis expertem. Dedit omnibus Deus pro virili portione sapientiam, ut & inaudita investigare possent & audita perpendere. Nec quia nos illi temporibus antecesserunt, sapientia quoque antecesserunt: quæ si omnibus æqualiter datur, occupari ab antecedentibus non potest. Illibabilis est, tanquam lux & solis claritas, quia ut sol oculorum, sic sapientia lumen est cordis humani. Quare cum sapere i. e. veritatem querere, omnibus sit innatum; sapientiam sibi adimunt, qui sine ullo*

E 3

judicio

judicio inventa majorum probant, & ab aliis pecudum more ducuntur. Sed hoc eos fallit, quod majorum nomine posito non putant fieri posse, ut aut ipsi plus sapiant, quia minores vocantur, aut illi desipuerint, quia majores nominantur.

VI. Hisce verò planè similia allegat idem Vossius alleg. cap. §. 4. è Ciceronis Lib. I. de Nat. Deorum, quæ ibi videantur. Nos alium isti è Lib. IV. Tuscul. Quæst. adjungimus locum hæc exhibentem: *Sed defendat quidem quod quisq. sentit; Sunt enim judicia libera: nos institutum tenebimus, nullusq. unius disciplina legibus adstricti, quibus in Philosophia necessario pareamus, quid sit in quaq. re maximè probabile, semper requiremus.* Eandem planè mentem fuisse Sapientissimo Senecæ legentibus ejus scripta ignotum esse non potest. Nunquam invenietur (scribit ad Lucil. suam Epist. 33.) *si contenti fuerimus inventis. Præterea qui alium sequitur, nihil sequitur, nihil invenit, imò nec quarit. Quid ergo? non ibo per priorum vestigia? Ego verò viâ utar veteri: sed si priorem planioremq. invenero, hanc muniam. Qui ante nos ista moverunt, non Domini nostri, sed Duces sunt. Patet omnibus veritas, nondum est occupata. Multum ex illa etiam futuris relictum est. Et Ep. 45. ad eundem hæc habet: Libros meos tibi mitto. --- Tu illos lege sic, tanquam verum quæram adhuc, non sciam, & contumaciter quæram. Non enim me cuiquam mancipavi, nullius nomen fero. Multum magnorum Virorum judicio credo, aliquid & meo vendico. Nam illi quoq. non inventa, sed quærenda nobis reliquerunt: & invenissent forsitan necessaria, nisi & superflua quæsiuissent.* Conf. Ep. 64. 80. &c.

VII. Jam si recentiorum etiam quorundam exempla in-
tueri & audire testimonia placuerit, FRANCISCUS BACON DE
VERULAMIO, uti reipsâ Ecclesiæ ubiq; egit, ita & passim
alibi, & imprimis Lib. III. de Augment. Scient. cap. IV. p. m.
88, non abs re fore, monet, in antiquiorum Philosophorum pla-
cita, qualia fuerunt Pythagoræ, Philolai, Xenophanis, Ana-
xagoræ, Parmenidis, Leucippi, Democriti (qua homines con-
temptim

temptim percurrere soleant) oculos paulò modestius conjicere. Et-
 si enim Aristoteles, inquit, Ottomannorum more regnare se hant
 ètò posse putaret, nisi fratres suos omnes contrucidasset; tamen
 is, quì non regnum aut magisterium, sed veritatis inquisitionem
 atq; illustrationem sibi proponunt, non potest non videri res utilis,
 diversas diversorum circa rerum naturam opiniones sub uno ad-
 spectu intueri. HONORATUS FABRI Jesuita ingeniosissimus in-
 ter modernos omnium maximè colit Peripati nomen, ut
 Aristotelem passim refellere, imprudentis quidem; passim rejicere,
 carpere, mordere, invidi, & arrogantis; despicari, & nullo inter
 Philosophos loco habere, insani atq; dementis; sed & in quibusdam
 eum non sequi prudentis, in omnibus ipsi adharere, & in singu-
 la ejus verba jurare, simplicis ac creduli, esse dicat, Scient. Phys.
 Tract. V. sub finem; & Tract. I. Lib. IV. p. 268. Discedere ab
 Aristotele, si quando vel manifestum experimentum, vel evidens
 ratio cogit, nullum vitium esse; & verò multa eum dicere, quibus
 vel divina fides advesetur - vel manifesta ratio & experientia.
 Vir per totum orbem literatum Celebratissimus GERH. JOH.
 Vossius in allegato saepe XXI. Cap. de Sect. Philos. §. 3. Pra-
 stantiam Eclecticae Sectae ex eo dilucere, ait, quòd tanta sit imper-
 fectio humani intellectus, ut ex vetustis illis sapientibus nemo
 potuerit omne verum perspicere. Quod diffiteri non possumus, si
 animum per omnes sectas diffundamus. Hoc autem cum exem-
 plis in medium adductis confirmasset, seq. §. 4. ita concludit:
 Quod si nemo est erroris expers, non tam videndum quis aliquid
 dicat, quàm quid ali quis dicat.

VIII. Laudatus antè HONORATUS in egregio suo libello
 quem Euphyandrum sive Virum ingeniosum inscripsit, Lib. II.
 cap. I. de Libertate animi, quæ Euphyandrum suum deceat,
 agens, inter cœtera hæc habet cedro sanè dignissima: In re ci-
 vili humana societatis est, ut unus alteri fidem habeat & servet;
 at verò in re literaria secus accidit; licet enim auctoritas magni mo-
 menti sit, si tamen omni rationis presidio careat, non video eam esse,
 cui

cui Euphyander assentiri ac sese dedere jure debeat: hinc jurare in verba magistri non debet, nisi veritas ipsa magistra sit; nec Thomistis, nec Scotistis plus a quo addictus esse; amici omnes sint veritatis amatores; omnium certè sectarum capita suspicere ac vereri potest, non tamen vilis ad instar mancipii servire; præsertim cum de illorum mente ut plurimum dubitetur; hinc tam multi doctissima in Aristotelem commentaria scripsere, qui tamen inter se nullo modo conveniunt. — Itaq; Euphyander libertatem animi retineat, nulli parti se mancipet, ne aliquando errori servire cogatur; in eo semper statu sit, in quo de rei propositæ veritate liberè judicet; uni rationi det manûs, eiq; demonstrativæ &c. Sequenti Cap. XI. p. 103. postquam Sectariæ Philosophiæ incommoda pluribus enarrasset ac lectu dignissimis verbis; ita porro Euphyandrum suum fideliter monet, istis factionum impedimentis, si sapiat, ne se ingerat vel implicet, sed unius veritatis amore ducatur, etiam in hoste amandam: Si qua in re, inquit, veritas Thomistica est, non propterea stabis à parte Thomistarum; sed tolle quod tuum est, & vade; Si fortè Scotica aut Nominalis; non ideo subtilis Scoti, vel acris Ochami castra sequeris; sed rosam ex illo spineto vel roseto excerpe, & abi; illam animi libertatem intactam serva, quam tibi sub hujus initium libri exposui: Servire Deo, amicis & musis honorificum, imò regium est; sed factionibus seu tumultibus Scholasticis devovere sese, ingenuo adolescente optimoq; ingenio prorsus indignum.

IX. JOH. BAPT. DU HAMEL in Epist. Dedicat. ad Illustriss. COLBERTUM, Galliæ Regis Consiliarium intimum, &c. Tractatui de Corporum Affectionibus præfixa, Merito, ait, conqueritur Angliæ Cancellarius (Verulamium indigitat, cujus hanc querelam reperire est. Lib. I. de Scient. Augmentis p. m. 19.) quòd plurimæ artes mechanica à tenuibus initiis penè ad summam pervenerint: scientiæ autem, quæ in rerum contemplatione versantur, immotis veluti stent vestigiis, & statuarum more adorentur, non promoveantur. Idq; eorum inertiam factum existimat,

stimat, qui se ad unius vel alterius à Philosophis auctoritatem contulere, nec fas sibi esse putant ab iis quos semel probârunt discedere. Verùm ista quidem ut volent, (ita pergit Hamelius ex propria jam mente quoq; modestissimè, quid sibi videatur, dicturus) neg enim hoc loco meam interpono sententiam, aut usitatum in scholis morem, cui sua ratio constat, velim reprehendere. Id mihi æquum videtur, ut quisq; suo utatur judicio, & in eo philosophandi genere acquiescat, quod credit optimum. Confer ea quæ sub persona Simplicii differit idem Hamelius Dial. de Fossilibus Lib. II. cap. IX. sub init. & Tract. de Mente humana p. 66. Jungi verò his utiliter poterunt sequentia FRANCISCI REDI Nobilis Aretini Academici della Crusca, quæ leguntur in Epist. de viperis ad LAUR. MAGALOTTI MAGNI Ducis Hetruriæ Camerarium p. m. 28. Laudo omnes Sectas Philosophorum, & in omnibus invenio plurimas res, quæ, ubi denudatæ, monstrant veritatem; sed etiam in iis invenio multa, quæ cum veritate parvum vel nullum habent consensum. Amo Thaletem, amo Pythagoram, Platonem, Aristotelem, Democritum, Epicurum, omnes illos principes Sectarum Philosophicarum, attamen hoc non fit, ut vellem serviliter jurare in illorum verba, & pro veritate habere omnia illa quæ dixerunt, aut scripserunt, sicut quotidie fieri solet.

X. Sed quid opus est singulorum suffragiis, quæ innumera è scriptis recentiorum huc possent congeri? Integræ hoc ævo Philosophantium Academiae & Societates, per Italiam, Galliam, Angliam, Daniam, nostram deniq; Germaniam, institutæ, suos gregatim adjiciunt calculos; prout Gallorum *Journals des Sçavans*, *i Giornali Veneti & Romani*, *i Saggi di naturali esperienze fatte nell' Accademia del Cimento*, Anglorum Danorumq; *Acta Philosophica*, & *Natura Curiosorum Ephemerides*, aliaq; privatim à quibusdam earum Societatum membris edita scripta, abundè testantur. Imprimis autem de regia Anglorum Societate id notandum hîc est, ex relatione *Monconisi*, oculati auritiq; testis, in Itinerario ejus Gallico

lico idiomate consignato, Part. II. p. 37. quod anno 1663. mense Majo in Academia ista prælectum sit Diploma regium de confirmatione & privilegiis ipsius, membranâ patentiore ita conscriptis, ut prima litera Regis imaginem scribæ calamo artificiosè expressam gestaret, ad marginem autem extarent insignia Societati à Rege concessa: videlicet *area argentea, quæ tabulam seu mensam nudam representet, aquila in summo eꝯ duo canes sagaces coronis aureis, millorum loco, colla cinctis, cum Symbolo adscripto: NULLIUS IN VERBA* &c. Quibus omnibus quidem, tanquam totidem legibus ac decretis regiis, quàm dignè se gerant in conventibus suis ejus Societatis membra, quàm nulli ibi strepitus exaudiantur, oblocutiones nullæ, altercatio nulla, nulla partium studia locum habeant, quanta dissentientium modestia mutuaq; reverentia conspiciatur (maturi certè electivæ Philosophiæ fructus illustri adeò vivoq; exemplo expressi) admirabundus narrat Anonymus quidam in enarratione itineris sui per Angliam gallicè descripta sub forma Epist. à Marquis Vobrun Nongent Gouverneur de Philippeville, &c. quam in vernaculam nostram translatam Francofurtum ad Moenum, anno 1667. evulgavit.

CAP. V. ET ULTIMUM.

Ad ea

Quæ morari nonnullos possent, dubia breviter respondens.

I.

Optimum equidem, inquit aliquis, eclecticum philosophandi genus (quid enim melius, quàm ex oblatis plurimis eligere optimum?) sed unà difficillimum. Cùm enim versandum sit nunc in Academiæ spatiis, nunc in ambulacris Lycæi, nunc in *ποικίλῃ* illa porticu à Zenone nobilitata, nunc in Gargettii senis hortis, nunc in aliorum diatribis ac peristiliis;

stiliis; Quantâ ad omnia ista industria opus est! Quanti ingenii sic singulas sectas percipere! Quanti iudicii in isto dis-
sensu verum ubiq; discernere à falso! Ita *Vossius de Sect. Philos.*
cap. XXI. §. 11. Sed hanc difficultatem ipsemet è vestigio ita
tollit, ut ex difficultate ipsa, secundum illud tritum *δυσκολα πὲ
καλὰ*, nobilitatis ac præstantiæ argumentum capiat; ut he-
betes ac inertes faciliè hanc sectam à se arcere dicat, at non
item eos qui ingenii acie & iudicio valent; ut hanc viam pu-
tet optimam certissimamq;, qua animi adolescentum ab-
duci queant à rebus vanissimis, inflammandi scilicet amore
virtutis ac veritatis in profundo specu delitescentium, nec
nisi magno labore ac industriâ multâ extrahendarum. Quod
si ad hominem accommodare responsum, & quæ Sectariis
subeundæ difficultates, qui labores sustinendi sint, & quàm
inutiles sæpe ad inveniendum verum, ostendere vellemus;
argumentorum certe materia nulla ex parte nobis esset defu-
tura. Ut enim ad Aristotelicorum sectam animum vel obiter
advertamus, cum obscurus esse Magister ipsorum datâ ope-
râ voluerit, *Ammonio* in Categ. sub init. *Simplicio* in Proem.
super Libb. Phys. & in Prædicam. *Pacio* in fine Lib. VIII. Phys.
aliisq; testibus, imò ipso in Epist. ad Alexandrum apud alleg.
Simplic. & *Aulum Gellium* Noct. Att. Lib. XX. cap. V. faten-
te, ut menda plurima quæ temporis injuriâ in textum passim
irrepsere non commemorem; immenso certè labore opus
est, si sensum verborum genuinum ubiq; assequi, si conse-
quentium & antecedentium cohæsiōem ostendere, si loca
pugnantia conciliare & à contradictionibus liberare, quis
voluerit; ne dum, si tueri ejus decreta contra adversariorum
insultus, si distinctiones, limitationes, effugia omnia, quibus
eo in casu opus habet, animo complecti, si deniq; Interpre-
tum Græcorum, Arabum, Latinorumq; innumerorum im-
mensa volumina (è quibus ista priora petenda veniunt) e-
volvere, *Aphrodisæos*, *Philoponos*, *Simplicios*, *Ammonios*,

Eustratios, Rhodios, Themistios, Theophrastos, Psellos, Ephesios, Aspasios, Montecatinos, Mirandulanos, Pellegrinos, Accorambonos, Cremoninos, Casalpino, Claramontios, Avicennas, Averroës, Albertos Magnos, Thomas, Scotos, Occamos, Durandos, Conimbricenses, Toletos, Mendozas, Fonssecas, Suarezios, Vasquezios, Arriagas, (& quis omnes enumeret?) in subsidium vocare velit.

II. Attamen ex uno fonte, inquit, hi omnes suos derivant fluvios & congeneres adeo aquas in Oceanum istum, quantumvis vastum, convehunt; cum ista sententiarum & sectarum diversarum scholis colligendarum colluvies confusum quoddam chaos esset futura, è quo Philosophiæ Tyronibus decentem hujus formam effingere foret impossibile, confundendis & ipsis ac obruendis opinionum varietate: quanto melius igitur esse ab uno duci quam à multis in diversa rapi, unum *κ' ἴδιον* sequi, quam, quem sequaris, in tanta hypothesiū multitudine statuere non posse? Respondemus, vera quidem hæc ex parte esse, ad rem tamen nihil facere: Eclecticam enim Philosophiam præ Sectaria dum commendamus, non Tyrones volumus ac noviter initiatos Sectarum omnium scholas perreptare, & Virorum doctissimorum diversas hypotheses proprio judicio excutere, ut qui judicium non parvum pravumq; sed liberum ac doctum, quale tyronibus non est, in re tanti momenti sub ipsum tractationis nostræ introitum requisivimus; quemadmodum, qui Aristotelicam Philosophiam ex Aristotele puta ejusq; interpretibus hauriendam, laudant, tyronibus certè, ut hujus Philosophi scripta & multa & obscura, nemine manucente, legant, & ex interpretum variantissimis explicationibus ejus mentem ipsimet dijudicent, non nisi imprudentissimè injungerent: de matura ætate & judicare jam docta nobis sermo est, ac de docentibus magis quam discipulis; ita tamen, ut non illos tantum dispersam longè lateq; veritatem philo-

philosophicam cum iudicio colligere, sed collectam etiam discipulis suis per compendia exponere velimus, non tanquam perfectam ac omnibus suis numeris absolutam, sed imperfectum etiam, prout evidentior experientia aut ratio manifestior iusserit, etiam hic ibi perficiendam corrigendamq; non ex magistri auctoritate, sed ex allatis ab ipso rationibus (quantum has ea ætate capere possunt) æstimandas, & post hac maturescente iudicio ex ipsis fontibus, à Præceptore indicatis dijudicandam. Scilicet serperastris coercere lapsantes ituriëntium infantum gressus, manuducere pueros, ac præcipientes ingredi jam doctorum cursus moderari, laudabilis est adultiorum prudentia; sed nunquam velle eos incedere solitarios, ætate nulla, nisi ductoribus & comitibus stipatos obambulare, aut extra paternas ædes prodire, delira certè ac ridicula foret providentia. Et si non displiceat regula, *Discipulum oportet credere*; huic tamen coniungendum est, *Oportet jam edoctum iudicio suo uti*, scitè pariter & prudenter dicit *Verulamius de Augm. Scient. Lib. I.* Eleganter enim Aristoteles (ita idem ejusd. operis Lib. III.) *Infantes primò balbutientes quasvis mulieres appellare matres, post autem propriam matrem discernere.* Sic certè puerilis experientia omnem philosophiam appellabit matrem: adulta verò matrem veram internoscet. De cœtero, si quis existimet Aristotelis interpretes minùs vel ab invicem, vel à Magistro suo dissentire, quàm sectas cœteras, is oppidò sanè fallitur. Ausim profectò posito pignore decertare (quod & è medio Peripato Viri Docti complures affirmant) plus consensùs inter Aristotelem aut antiquam Græcorum interpretum Philosophiam & modernorum hypotheses in quamplurimis reperiri, quàm inter eandem & Scholasticorum interpreta menta; & qui horum scripta futili subtilitate, tricisq; inexplicabilibus passim referta non observavit, in recentiorum lubricationibus autem omnia plana magis & clara & dilucida

non agnoscit, eum neutra, vel alterutra saltem non legisse cum iudicio dicendum erit. Quomodo verò unum sequi ducem tutissimum esset, si unus optimè ducere solus ac in omnibus posset, & cur nunc, quando illud sperare non licet, audire doctos omnes, & sequi quemvis ubi suam maximè probat experientiam ac scientiam, oporteat, ac de suo porrò, quantum quisq; potest, addere æquum sit, in superioribus abundè dictum est.

III. Enimverò, instet porrò alius, ex præscripto prudentissimorū majorum nostrorum ac Superiorum iussu in omnibus ferè universitatibus Aristotelis Philosophia docenda venit, eaq; stare iussu sunt Professores Academici. Nihil hoc, inquit me ego, adversus nostrum propositum. Quod enim primò antiquitùs Aristotelicam Philosophiam in scholas omnes introduxerint Leges Academicæ, id inde factum, quòd aliam tunc non nosset Germania nostra præter istam ex Arabia in Italiam, Galliam, Hispaniam, indeq; intra nostra quoq; confinia transplantatam: *Secundò* nunquam ea fuit Academiae Nutritoribus sententia, quæ discessum ab Aristotele nullum uspiam ferret; alioqui partus omnes mancos & læsos è medio tollendos ac necandos, superfluos ac multitudinē suā Reip. graves futuros abortione removendos esse è Pol. VII. cap. 16. docendum esset; Danubium è Pyrenæis montibus scaturire cum eodem Philosopho è 1. Meteor. c. 13. statuendum; quæ de solidis cœlorum orbibus, de Galaxia, de Cometis, aliisq; crassè satis est philosophatus, ab ipsis Peripateticorum filiis dudum explosa, restituenda essent, aliæq; absurda multa scientibus ac prudentibus admittenda, defendenda: Sed hoc imprimis cautum istis legibus esse videtur, ne (quod avorum nostrorum memoria metuebatur è Ramæa Schola, his nostris autem temporibus Cartesiana minatur periculum) subrepens nova Philosophiæ Secta, anti-quâ penitus expulsâ, novas in re literaria pariter ac publica turbas

turbas daret. Alioquin Aristotelicam Philosophiam Scholis ac Professoribus suis non nisi eatenus commendasse, tradiq; voluisse prudentissimos Scholarum Curatores, quatenus ea Sacris literis præcipuè, dein veritati, rationis rectæ principiis & experimentorum evidentia non repugnat, non solum rescripta quædam peculiaria olim noviterq; declarârunt, sed quotidiana Philosophorû per omnes Academiâs, & inculcata quidem ea, nec improbata unquam, praxis abundè docuit. Audiatur e. g. JOH. ZEISOLDUS, antehac in alma ad Salam Academia Præceptor noster, & Peripareticæ Philosophiæ Promotor strenuus ac celeberrimus, in Theoria corp. Nat. Disp. I. sub introitum ita loquens: *Physicam ex Aristotele propositurum, hoc non intendo, ut ipsi ipsiusq; placitis simpliciter adhaerere studeam, cum ne quidem Sapientiæ cultorem deceat, ut auctoritatibus plus justò tribuat, & rationum momentis sepositis se mancipium alienæ libidinis efficiat; sed illa Aristot. dogmata me amplexurum illisq; ipsius sententiis me subscripturum profiteor, quæ naturæ institutioni conformia & rationi consentanea sensero & deprehendero. Secus sicubi res habuerit & aliud, ac Aristoteles docuit statuitve, Natura, ut Dux, & Recta ratio, ut Judex, mihi monstraverint, liberam & promptam ab eo secessionem quin facturus sim, non est ut quis addubitet.* Audiatur Henricus Julius Scheurl Moral. & Civil. P. P. Helmstädiensis in Bibliographia Morali num. CXIII: *Laudamus Aristotelem, inquit, sed non cum mundi æternitatem asserit, vel adulterium committè negat, nisi committatur ex habitu, vel deniq; cum abortum procurare genitosve in conjugio liberos exponere licere arbitratur.* Audiatur de Lipsiensium Academia recens-vulgatum ipsius consensu præscituq; testimonium: *Tametsi jam ante duo cum dimidio secula Aristotelicæ Philosophiæ studium amplexa fuerit, non omnia tamen Aristotelica, uti vulgò persuasum est, Oraculorum Delphicorum loco habet, quin ea, quæ aut Christianæ religioni aut manifestæ rationi refragantur (nec enim Aristotelem ho-*
minem

minem & ethnicum fuisse ignorat) manifestè refellit, cætera autem vero affinia exosculatur cupidè, nec lacerari temerè à quovis Novatore permittit, quin subinde etiam, sicubi errare visus est Aristoteles, vel Scholasticorum vel aliorum quoq; Doctorum veritati magis consentanea dogmata substituit. — Audiatur etiam de se ipso ac eadem Universitate sic testatus in Præfat. Physicæ suæ Celebratissimus THOMASIUS: Solemus in hac Academia sequi Aristotelem libenter. Quod etsi servitutem ingenuo homine indignam vocare solent hodierni Libertini: tamen commoditas huius instituti, modò absit apertè falsorum aut malè cum cœlesti doctrina coherentium pervicax propugnatio, æquis iudiciis facile se, spero, approbabit. — Neq; ita metamen illi mancipavi, ut nefas putarem sententiam ejus deserere interdum, aut in medio relinquere. Memineram enim & gentilem Philosophum fuisse, h. e. alienis à religione Christiana hypothesebus quibusdam correptum, nec temporibus vixisse felicissimis. — Factum sic est, ut nec addictam nimis, nec nimis liberam docendi rationem amplecterer, sed quodam quasi temperamento usus nec publicum Academiæ nostræ statum, quod effrenis illa quodlibet opinandi licentia faceret, convellerem, nec præsentis sæculi felicitati ponerem obicem.

IV. Hic verò non uni fortè ore pleno nobis occlabunt: Si mos hic & usus, Aristotelem non nisi in iis quæ veritati sacræ profanæq; consentanea sunt sequendi, dudum obtinuit, uti fatemini, in Academiis nostris, prout sanè Virorum Professorum similia testimonia plura ex aliis quoq; Academiis in medium afferri possent; quæ necessitas igitur Eclecticam Philosophiam tam operosè commendandi, Sectariæq; noxam & vitia tantâ contentione demonstrandi? Numquid inanis hic labor est & frustrâ susceptus, quando jam exulat Sectaria philosophia ferè ubiq; & Electiva reapse colitur? Utinam verò, regeremus nos, ita habeat res ex omni parte & electiva philosophandi ratio sit ubiq;, ex voto nostro, commendatissima! Non fuerit ideò inutile statim & frustraneum hoc

hoc institutum nostrum ; cū circa receptissima quoque dogmata occupentur Academicæ Disputationes quamplurimæ, non ut iis demum imbuantur auditorum Lectorumq; animi, sed ut imbuti dudum confirmentur; sapius etiam ideò tantū, ut habeat studiosa juvenus, in qua se exerceat, materiam disputandi præ aliis gratam & adamatam; prout hanc ipsam Respondens noster sibi speciatim elegit, sui adeò voti à nobis facilè damnas factus. At enim uti negare nulli possumus ubiq; ferè reperiri hodie Viros cordatos qui non tantū in Aristotele ejusq; interpretibus aut in deamato alias Cartesio suo quædam damnent ac rejiciant, (quamvis non desint etiam, qui ab Aristotele ne latum unguem se discessuros etiamnum profiteantur, neq; qui, aut Aristotelicam Philosophiam, aut nullam veram esse dicant, nulli, eorum autem qui solam Cartesianam admittant, plurimi reperiuntur) sed nonnulla quoq; à recentioribus melius edocta admittant & scriptis suis inferant, Eclecticorum ordini hactenus non sine laude accensendi: ita dolendum est tamen (ignorent liberius loquenti candori nostro) id à multis eorum parcius seriùsq; justò, nec nisi extremâ necessitate adactis fieri, scilicet cū adversus solem loqui aut inculcatæ toties veritati manifestissimæ ampliùs resistere pudor est; & cū vulgatos quosdam errores Magistrorum in numero habeant, quos cum plurimis fatentur, illos tamen omnes esse ac unos tantorum Virorum nævos, nec alios porrò ullibi in eorum scriptis repertum iri, plerisq; persuasum esse; ita quidem ut non sine stomacho inaudiant, si qua nova observatio aut experimentum recentius ulteriorem aliquam emendatæ jam satis ipsorum opinione Philosophiæ correctionem postulet, non nisi studio innovandi talia tentari queritantes: Ut taceam haut rarò dissimulatum aliquantis- per aut occultatum ipsis non advertentibus quidem affectum sese prodere tum præcipuè, cū facienda discessio est,

& cum maximè suum vera pro falsis eligendi studium probare connituntur. E plurimis exemplis quibus hoc confirmare in proclivi esset, dúo saltem híc afferemus in medium, alterum jam antehac in Cartesiano quodam; alterum nuperimè in Peripatetico Celebriore notatum. Ille namq; in Clave Philosophiæ Naturalis Aristotelico-Cartesiana secundo, dum edita p. 201. Veram philosophandi libertatem, quæ aliud nihil sit, quàm libertas judicandi secundum rationem, tam putat in uno potissimum, quàm in diversis atq; inter se dissentientibus posse autoribus servari, sive docentes, sive discipulos spectes: Neq; adeò necessum esse, uti multorum opinio fert, Eclecticum esse debere per omnes sectas vagando, qui futurus liber philosophus est. Quin hanc maximam servitutem esse putat, cum possit esse veritas in uno & ab uno occupata, in aliquibus saltem: Neq; tum amplius liberum esse quicquam aliud amplecti, nec necesse esse quærere aliud. Quis non miretur acutissimum aliàs Virum inter liberè philosophantes connumerari velle, sed eâ conditione, ut in unis Cartesii scriptis, à quo scilicet uno veritatem occupatam esse supponit, libertatem secundum rationem judicandi exercere sibi liceat, neque necessitas sibi imponatur aut Aristotelicam philosophiam aut sectarum aliarum autorumq; à Cartesio dissentium opiniones & cogitata attendendi, utpote quod maximam esse servitutem putat? Et quis restrictæ libertatis hujus fundamentum non agnoscat abundantiam affectûs erga Renatum Cartesium admissamq; in ipsius gratiam hypothesin, quòd omnis ab uno veritas occupari possit, quam esse falsissimam in superioribus abundè ostensum est, ac ipse quoq; vel invitus innuit, dum addit, in aliquibus saltem id fieri posse; hoc ipso necessum esse confessus, in cæteris omnibus non occupatam ab illo uno veritatem apud alios quærendam esse, nec excludi híc unum magis cum ingenio & industria philosophantium, quàm

quàm alteros, posse? Hunc autem, Virum cœterà doctissimum, quis miretur ampliùs tam facilè potuisse effata quæcunq; gentilis philosophi (quem alii Viri doctissimi, ipsi aliàs addictissimi, providentiam divinam è mundo sustulisse, hujus æternitatem statuisse, animæ immortalitatem aut negasse aut in dubio reliquisse &c. intrepidè asserunt) cum Sacro-Sanctis scripturis ita conciliare, ut non aliud quàm apparens utrorumq; dissensus superesset; si ejusdem interpretationem textûs 83. Lib. II. de An. inspexerit, quæ reperitur in Notis ad Jachai Phys. Instit. Lib. VIII. cap. XVII. Cùm enim in allegato loco Stagirita satis clarè statuisset, primarium auditûs organon aut partem istam in qua actus audiendi ultimò perficiatur, esse aërem internum, quem auditui congenitum dicit, hic autem ejus Interpres ex Anatomicorum observationibus & sensuum cœterorum analogia veriora doctus, substantiam nerveam per auris intimæ concamerationes dilatata pro instrumento primario rectè agnosceret; ut ne deferere planè Magistrum cogeretur, ita verba ipsius interpretatus est, ut ab hoc ipso temporis momento dextrâ fideq; datâ recipere nulli dubitemus, ab Aristotelis Philosophia nuspiam nos discessuros in posterum, siquidem isthæc ejus interpretandi ratio probari possit. *Quid si dicatur, inquit, per aërem sive auram insitam intelligi substantiam nervi, prout ad finem suum dilatatus plurimum aëreæ substantiæ includit?*

V. Atenim, quid, amabo, juvaret affectu verbisq; testari suum ubiq; cum Philosopho consensum, opere ipso verò ab eo magis quàm à quovis alio dissentire, h. e. non ipsi tantum sed & superioribus illudere? Quantò satius esset & scientiarum augmentis proficuum, & ad animorum perniciosas collisiones evitandas consultum magis (parum enim esset, & condonandum facilè vel Aristotelis, vel Epicuri vel Cartesii Gassendive cujusdam Sectatoribus, si Præceptorem quiq; suum ejusq; statuta etiam nimio prosequerentur affectu, nisi,

quod est humanæ imbecillitatis necessarium quasi consequens, hic idem plures alios magis noxios & viciosos, Odium puta diversum sentientiū, suspicandi de ipsis nescio quid mali & apud superiores in suspensionem eos adducendi vel clanculum subrepentē libidinem, adversas eorum hypotheses in peiorem partem interpretandi consuetudinē, atq; adeo similitudines, aliaque Christianam charitatem evertentia mala magna numero parturiret;) quantò satiùs, inquam, esset quæ in hujus aut illius philosophi receptis & publicâ Autoritate introductis scriptis sanæ rationi & experientiæ manifestè consonant, ea servare & confirmare ulterius, quæ obscurius dicta aut insufficienter demonstrata reperiuntur, iis nihil dissimulando ex aliis clariora & meliora substituere, quæ deniq; manifestè falsa deprehensa aut demonstrata ab aliis fuerint, ea candidè & apertè, non, quæsitis & coactis interpretationibus tempus malè collocando, fateri lubentesq; derelinquere, atq; eo animo derelinquere, qui ad alia plura non temerè quidem sed flagitante rei necessitate deferenda, & in melius mutanda subinde quædam, paratus sit?

VI. Itane verò horariam, inquires, habebimus Philosophiam aut *ἐφήμερον*, mancā perpetuò & mutilā, mutabilem semper ac, ad sutis laciniatim ad veteres pannos subinde novis, aliam indies, nec eandem unquam? Imò verò eandem habebimus, sed ita uti navis eadem numero in scholis dicitur quam à multis retrò annis aliā subinde aliāq; parte sarcire & renovare necessum fuit: ita eandem, ut Anatomia & Astronomia, parvæ illæ Philosophiæ naturalis particulæ, toties jam correctæ, toties hac aut illâ sui parte mutatæ ac imposteriorum etiam corrigendæ & mutandæ ampliùs, eadem tamen sunt manentq; scientiæ: ita deniq; eandem, ut semper meliorem, etsi nunquam perfectam, nunquam omnibus absolutam numeris. Hæc talis autem quibus ad palatum non est, ii humani intellectus imbecillitatem, ac rerum noscendarum sub-

sublimitatem & multitudinem accusent, non innoxium philosophandi modum, quo melior exoptari quidem, expectari verò non potest. Etiam in Naturalibus *ἐκ μέγας* tantum cognoscimus, indeque ostiatim quasi collectâ stipe eas opes quærere oportet, quas domestica pauperies singulis denegavit. *Ærarium* sapientiæ è collectis ditandum est, nec illæ à locupletissimis tantum sed à mediocris etiam fortunæ civibus exigendæ, ne pauperculorum quidem spreto collatu. Absolutissima quidem ea sunt Architecturæ opera, quibus eadem artificis periti manus, quæ prima fundamenta jecit, ultimam etiam addit coronidem: Sed si structuræ moles & vastitas, si operum ornatûsque, columnarum ac trabeationum, fornicum & conclavium, sculpturæ & picturæ cœterorumq; varietas unius architecti manum atatemq; eludant, aut pluribus unâ diversarum ædificii partium cura demandanda est, aut defunctis prioribus alii subinde surrogandi veniunt, qui cœptum opus continent, aliqua etiam pro re nata immutent & corrigant; quicquid etiam operis magnificentiae aut partium Symmetriæ & Eurythmiæ inde decesserit. *Ut quimus, ajunt, quando ut volumus non licet.*

VII. Atque hæc sunt quæ hac vice, ad Respondentis nostri, probitatis & bonarum artium, ac imprimis moderatioris Philosophiæ studiosissimi petitem, inter medias calamitates domesticas, de Philosophia Eclectica commentari nobis licuit; In quibus, si quid fortè occurrerit, quod aliâ fini dictum suspiciacioribus quibusdam videri queat, quàm ut positos etiamnum alicubi scientiarum augmentis obices pro nostra virili removeremus, ac nostram, quâ per hos decem annos in hac Universitate usi sumus, ex Aristotele aliisq; vetustioribus ipso ac recentioribus naturæ interpretibus, ac ex ipso Naturæ libro præcipuè, philosophandi methodum à quibusdam suspicionum reliquiis, præsertim ab intentato non semel novitatis crimine eam quæ est omnium antiquissima, penitus

penitus liberaremus, ut quietis tandem agere nobis id quod superest ætatulæ liceret; id verò ne dictum quidem esto, alio certè quàm isto, quo modo diximus, animo dictum non esse sanctè contestamur.

*****

EPIMETRA.

I.

Quod vulgò credunt, rigidiorẽ hyemem à vere & æstate placidiorẽ excipi; id non solum nupera adẽ experientia consutat, sed ratio quoq; manifesta refellit.

II.

Frustrà Sirio tribuitur canicularium dierum æstus, qui Soli unicè debetur.

III.

Nulla fortè nec est, nec fuit, nec erit unquam nox in regionibus terræ subpolaribus.

IV.

Nec adẽ absurdè sibi quis persuaderet: Ibidem circa solstitium æstivum tantundem ferè æstus sensurum ὡς οἶον incolam, quantum nauta Batavus in patria sentit eodem tempore.

V.

Non est æstate frigidior quàm hyeme aut aqua putealis aut aër subterraneus, uti vulgò creditur:

VI.

Ideoq; fictitium phenomenon frustrà per antiperistasin adhuc magis commentitiam explicatur.

VII.

Non ineptè sentiret, qui Sensum omnem internum diceret; Salvo tamen interim quinario sensuum externorum numero.

Errata extantiora ita corrigantur.

Pag. 7. lin. 6. leg. αἰσθησιμ. p. 20. l. 14. experimento. p. 24. l. 10. quã solã. p. 27. l. 3. experimentum. p. 32. l. 6. scientiarum. & l. 20. χαλεπή. p. 46. l. 9. & 10. prudentissimorum.